

Kouwe Drukte

Jaargang 19 - nummer 55 - december 2015 uitgave van

verzamelkring
De Doolster

Inhoud

Omslagillustraties.....	3
Grote schaatsen (2).....	4
Reactie op rare schaatsen (2)	9
Schaatsbibliotheek (28): Topstukken.....	10
Boek en zopie.....	13
Handslijpparaat "Allready".....	15
K-nummers (3)	16
L. Harrewijn met krul.....	17
Schaatsen van Cats, Nijehaske?	18
Column Jan de Wit: Romantiek, heroïek of gewoon een plaatje?	19
Schoverdiijnen van Denis de Bruyn.....	20
IJsvermaak in Deventer tussen 1820 en 1850.....	28
Water- en Ijskaart "Princenhof"	32
Kleine ijstijd vanaf 2030: zijn we er klaar voor?	35
Ijsdancers verliefd.....	36
Opbergsysteem Kouwe Drukte / Oproep Omniplex-schaats.....	37
De ruiter en het Bodenmeer.....	38
Zegelstempel met schaatser.....	39
Spiraalvormige hals / Modetrends.....	40
Raadsels rond werelduurrecord.....	42
Reddingklos Ubel Wierda.....	44
Betaalmiddelen met schaatsers (5)	46
Koek-en-zopie bij de kerstdis.....	48
Te koop: paneel poffertjeskraam en arrenslee.....	49
Kerstcryptogram 2015.....	50
Colofon.....	51

Medewerkers

Martin van der Bij, Hedman Bijlsma, Wiebe Blauw, Henk Bonthuis, Denis de Bruyn, Tom Clardij, Ron Couwenhoven, René Diekstra, Hans van der Donck, Jan Gores, Fred Groot, Lamberthe de Jong, Harry Karssies, Matthy van Klaveren, Theodoor van der Kooi, Frits Locher, Nelly Moerman, Niko Mulder, Aad van den Ouweelen, Piet Spigt, Caroline van Staaveren, Jan de Wit

ISSN 1572-4476

Omslagillustraties

Fris en fruitig op de voorzijde:

*Schaatspret met de meisjes der
Vrouwenarbeidsschool.
Engelbartus Bokhorst, 1930.
Collectie Stadsarchief en Athenaeumbibliotheek,
Deventer.*

We danken de fleurige aquarel aan Lamberthe de Jong, die in dit nummer schrijft over ijsvermaak in Deventer in de 19^e eeuw. Lamberthe licht haar keuze voor de afbeelding op het omslag zelf toe.

Hardrijdsters van de Vrouwenarbeidsschool op de IJssel

*Zie ze rijden, zie ze strijden.
Wie 't eerst aan het eind zal zijn.
Winterpret en groote vreugde
Heerscht hier op dit ijsfestijn.
Groot en klein heeft pret en jool
Met de meisjes der Vrouwenarbeidsschool.*

Op deze kleurige en vrolijke aquarel staat een hardrijderij van de 'meisjes' van de Vrouwenarbeidsschool in Deventer. Maker is de bekende Deventer schilder en tekenaar Engelbartus Bokhorst (1871-1939). Op de achtergrond zien we - waarschijnlijk op het land - een soort loods staan waar de hardrijdsters zich misschien konden omkleden ... De wedstrijd zelf wordt verreden op een van de ondergelopen uiterwaarden of mogelijk zelfs op de IJssel. Aan de vlaggen is te zien dat er een straffe oostenwind staat.

De aquarel maakt deel uit van een herinneringsalbum, aangeboden aan mevrouw B. van Marle - Cost Budde op 8 mei 1939 bij haar 40-jarig jubileum als voorzitter van het bestuur van de *Vereeniging Deventer Vrouwenarbeidsschool*. Er is niet gekozen voor foto's maar voor waterverftekeningen met versjes, wat het album uniek maakt.

De Vrouwenarbeidsschool was in 1905 opgericht als een 'moderne' tegenhanger van het op de praktijk gerichte ambachtsonderwijs voor jongens. Meisjes van eenvoudige komaf werden op de nieuwe opleiding vooral tot dienstbode of

naaister opgeleid. Maar kennelijk werd ook aan sport gedaan!

Engelbartus Bokhorst was een tekenaar, decoratieschilder en glazenier. Meer informatie is opgenomen in *De familie Bokhorst, Verrassend Veelzijdig* door Roel H. Smit-Muller, Zwolle 2014.

Tot zover **Lamberthe de Jong**

611 centimeter schaats

In *Kouwe Drukke 54* riep Frits Locher de bezitters van grote modellen schaatsen op om een foto en informatie in te sturen. Daar werd door veel lezers gehoor aan gegeven. Toen Frits onder de bibelebontseberg aan reacties vandaan kroop en het geheel overzag, bleek het *Eerste Friese Schaatsmuseum* te ontbreken. De oproep was Gauke niet ontgaan, maar hij was er wegens drukke werkzaamheden niet aan toegekomen. Een bezoekje van Frits aan Hindeloopen bracht uiteindelijk een vracht aan reclameschaatsen op én de foto op de achterzijde: Gauke en Pieter Bootsma met de schaats die in 1942 door Nooitgedagt als eerbetoon aan de Elfstedenrijders boven de Geeuw in IJlst was gehangen. Als feestelijk gebaar in een grauw oorlogsjaar.

Een dikke Kerst

De opletende lezer heeft het vast al gemerkt: dit nummer is dikker dan anders. Acht pagina's om precies te zijn. En nog moesten we wel vijf, zes bijdragen doorschuiven naar het aprilnummer! Conclusie: ondanks alle grijze haren en kale koppen is De Poolster springlevend. Blijf maar lekker vitaal allemaal en overstelp ons met jullie artikelen. Voor nu: veel genot met deze dikkerd.

De redactie

Grote schaatsen (2)

In *Kouwe Drukke 54* schreef ik een bijdrage over grote schaatsen, mede naar aanleiding van vragen van de Amerikaan Dick Button over de herkomst ervan.

Tijdens het werken aan dat artikel kwam ik diverse verschillende grote schaatsen op het spoor, in bezit van leden van De Poolster. Ik heb daarvan vervolgens een groot aantal in mijn tekst opgenomen.

Ik dacht dat het bij dit overzicht wel zou blijven maar niets is minder waar. Van een aantal leden kreeg ik via de mail informatie en afbeeldingen van hun grote schaatsen. Dat was echt leuk!

Voor de geïnteresseerden geef ik daarvan hierbij een overzicht.

In *KD54* heb ik de grote schaatsen verdeeld in twee categorieën.

1. Reclamemodellen, gemaakt en uitgereikt door een schaatsfabrikant of verkoper
2. Showmodellen

Deze indeling houd ik ook nu aan.

Reclamemodellen

1. Pieter ten Hagen, Henk Bonthuis en Arie van der Graaf hebben in bezit een metalen reclameschaats van de firma Engels uit Remscheid met het opschrift 'BORUSSIA' (naam van een model neem ik aan). De firma Engels fuseerde in 1924 met de firma's Sieper en Hens. Deze firma's gingen verder onder de naam Polar-Werke. Deze reclameschaats van Engels is vermoedelijke gemaakt rond 1920-1924. Op de schaats van Pieter ten Hagen zit aan de onderkant een etiket van de firma.
2. Wout Griffioen heeft een prachtige schaats van de firma Gebr. Platte uit Ronsdorf/Remscheid met daarop hun merkteken, een kegel met twee ballen. Deze firma bestond tussen 1903 en 1907.
3. Arie van der Graaf heeft ook een reclameschaats van Nooitgedagt met het opschrift 'Echte Friesche Schaats J. Nooitgedagt Ylst'. Dit opschrift is anders dan die op de grote schaats van Nooitgedagt van Wim

Molenveld (zie *KD54*) en mogelijk van een oudere datum (circa 1920?). Het Eerste Friese Schaatsmuseum (E.F.S.) heeft na genoeg dezelfde Nooitgedagt reclameschaats als Wim maar 'IJLST' staat nu direct achter 'ZONEN'. Deze is met 138 cm ook langer; de schenkel is van hout.

4. Jan Gores heeft een schoonrijdschaats als reclameschaats van Nooitgedagt en tevens een metalen reclameschaats van de firma Joh. Peter Becker jr uit Remscheid, model 'RIVAL'.

5. Het E.F.S. in Hindeloopen heeft veel grote schaatsen waaronder een doorloper van G.H. Nijdam, 76cm lang (zie ook *KD54*).
6. Het E.F.S. heeft een heel bijzondere schaats van J. Nooitgedagt; deze is maar liefst 611 cm lang. Zie achterzijde omslag. Deze schaats maakte tijdens de Elfstedentocht in 1942 deel uit van de welkomstpoort over de Geeuw in IJlst.

Showmodellen

1. Henk Bonthuis heeft een schoonrijdschaats met 51cm lengte. Niet heel erg groot, maar toch veel langer dan een schaats waarop gereden wordt.

2. Hans van der Donck stuurde een foto op van hem met een Heulenaar van 130 cm lengte. Deze fraaie schaats is in 1992 gemaakt door Hans Harteloh, voormalig docent MTS aan de Anton Rosdorff School in Den Haag en overleden in 2007. De schaats was een project voor zijn leerlingen voor het privémuseum van Jan Verbeek en is nu in bezit van het Westlands Schaatsmuseum. De schaats is op schaal gemaakt. Het schaatsijzer is uit verschillende delen gesmeed. De voetstapel bestaat ook uit delen die aan elkaar zijn gelijmd.
3. Hans Arntz: grote Kleinveldink, 102 cm.
4. Karen Davidse: grote Kleinveldink, 101 cm met stempel 'BT K'.

5. Matthy van Klaveren stuurde foto's van een grote schaats die hangt in het restaurant van de ijsbaan in Haarlem. Deze schaats is 100 cm lang en gemaakt door Wielaard uit Apeldoorn.
6. Ook stuurde Matthy een foto in van een schaats die hangt in de IJclub 'Kees Jongert' uit Heemskerk/Beverwijk. Deze schaats is 103 cm lang.
7. Ook het E.F.S. heeft grote krujschaatsen gemaakt door Wielaard en door Kleinveldink. De laatste is 102 cm lang.

Modellen van onbekende fabrikant

1. Henk Bonthuis heeft tevens een grote Friese schaats zonder merkteken. Waarschijnlijk was dit wel een reclameschaats.
2. Jan Gores heeft ook een grote schoonrijdschaats, wellicht eveneens een reclameschaats waarvan de firma onbekend is.
3. Het E.F.S. heeft diverse reclameschaatsen waarvan de fabrikant onbekend is. Een aantal is hieronder afgebeeld.
4. Ton Visser heeft een Friese schaats, circa 125 cm lang, die hij 35 jaar geleden kocht in Amsterdam van slijperij voor messen, maar ook van schaatsen. Aan deze schaats hangt een bordje met de tekst "SLIJPEN".
5. Matthy van Klaveren heeft een Friese doorloper, 121cm lang waarvan de fabrikant onbekend is.

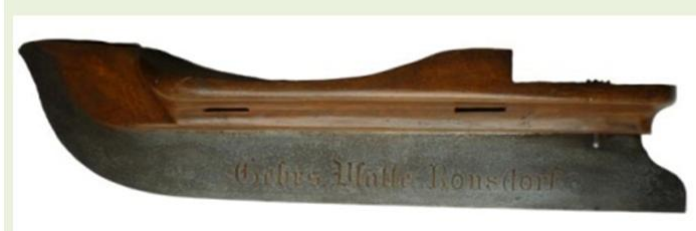
Afbeeldingen reclamemodellen

Firma Engels

Pieter ten Hagen, Henk Bonthuis en Arie van der Graaf

77 cm

Firma Platte

Schoonrijdschaats
Wout Griffioen

85 cm

J. Nooitgedagt

Friese schaats
Arie van der Graaf
109 cm

J. Nooitgedagt & Zn

Schoonrijdschaats
Jan Gores
115 cm

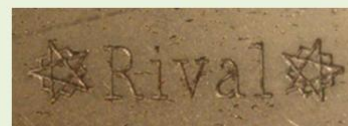
J. Nooitgedagt

Schoonrijdschaats
Winkel L.L. Dullaert
Eerste Friese Schaatsmuseum, Hindeloopen
118 cm

Joh. Peter Becker jr

Metalen schaats
Jan Gores
85 cm

FRISIA, K.E. de Vries

Doorloper
Eerste Friese Schaatsmuseum, Hindeloopen
95 cm

G.H. Nijdam

Doorloper
E.F.S.
68 cm

J. Noorman

Doorloper
Eerste Friese Schaatsmuseum, Hindeloopen
100 cm

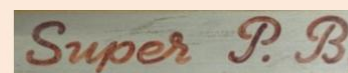
R. van den Crommenacker, Gemert

Doorloper
Eerste Friese Schaatsmuseum, Hindeloopen
82 cm

Super PB

Doorloper
E.F.S.
125 cm

	<p>R. van den Crommenacker & Zonen, Gemert Schoonrijdschaats Eerste Friese Schaatsmuseum, Hindeloopen 60 cm</p>
	<p>Batavus Doorloper Eerste Friese Schaatsmuseum, Hindeloopen 101 cm</p>
	<p>Batavus Friese schaats Eerste Friese Schaatsmuseum, Hindeloopen 95 cm</p>
	<p>Batavus Schoonrijdschaats E.F.S. 76 cm Houten schenkel</p>
	<p>G.S. Ruiter, Akkrum Koninginneschaats Eerste Friese Schaatsmuseum, Hindeloopen 202 cm</p>
	<p>HUDORA Metalen schoonrijdschaats Eerste Friese Schaatsmuseum, Hindeloopen 83 cm</p>

Afbeeldingen showmodellen

	<p>Schoonrijdschaats Henk Bonthuis 51 cm</p>
	<p>Heulenaar gemaakt door Hans Harteloh Westlands Schaatsmuseum 130 cm</p>
	<p>Krulschaats IJclub 'Kees Jongert' uit Heemskerk/Beverwijk 103 cm</p>
	<p>Krulschaats Wielaard Eerste Friese Schaatsmuseum, Hindeloopen 107 cm</p>

Afbeeldingen modellen van onbekende fabrikant?

	<p>Friese schaats Henk Bonthuis 80 cm</p>
	<p>Schoonrijdschaats Jan Gores 88 cm</p>
	<p>Doorloper Matthy van Klaveren 121 cm</p>
	<p>Doorloper Eerste Friese Schaatsmuseum, Hindeloopen 83 cm</p>
	<p>Doorloper met eikel Eerste Friese Schaatsmuseum, Hindeloopen 60 cm</p>
	<p>Friese schaats Eerste Friese Schaatsmuseum, Hindeloopen 53 cm</p>
	<p>Schoonrijdschaats Eerste Friese Schaatsmuseum, Hindeloopen 62 cm</p>
	<p>Friese schaats Eerste Friese Schaatsmuseum, Hindeloopen 100 cm Houten schenkel</p>
	<p>Doorloper winkel Walco, Haarlem E.F.S. 103 cm Houten schenkel</p>
	
	<p>Friese schaats Winkel C.Postmus, Leeuwarden Eerste Friese Schaatsmuseum, Hindeloopen 138 cm</p>
	
	<p>Houten noor Verkoper C. de Boer, Leeuwarden E.F.S. 101 cm</p>
	

Frits Locher

Reactie op rare schaatsen (2)

Hierbij wil ik even reageren op de reactie in KD54 van Wim Molenveld op de zogenaamde rare schaatsen van Ad Huipen (KD53, blz. 15).

Deze schaatsen (foto 1) heb ik al op onze bijeenkomst van verleden jaar bij Ad z'n tafel bekeken. Ik heb hem toen verteld dat ik ze op Marktplaats heb gevolgd en er niet op heb geboden, omdat ik geloof dat ze niet Noord-Hollands zijn. De reden van mijn twijfel: de

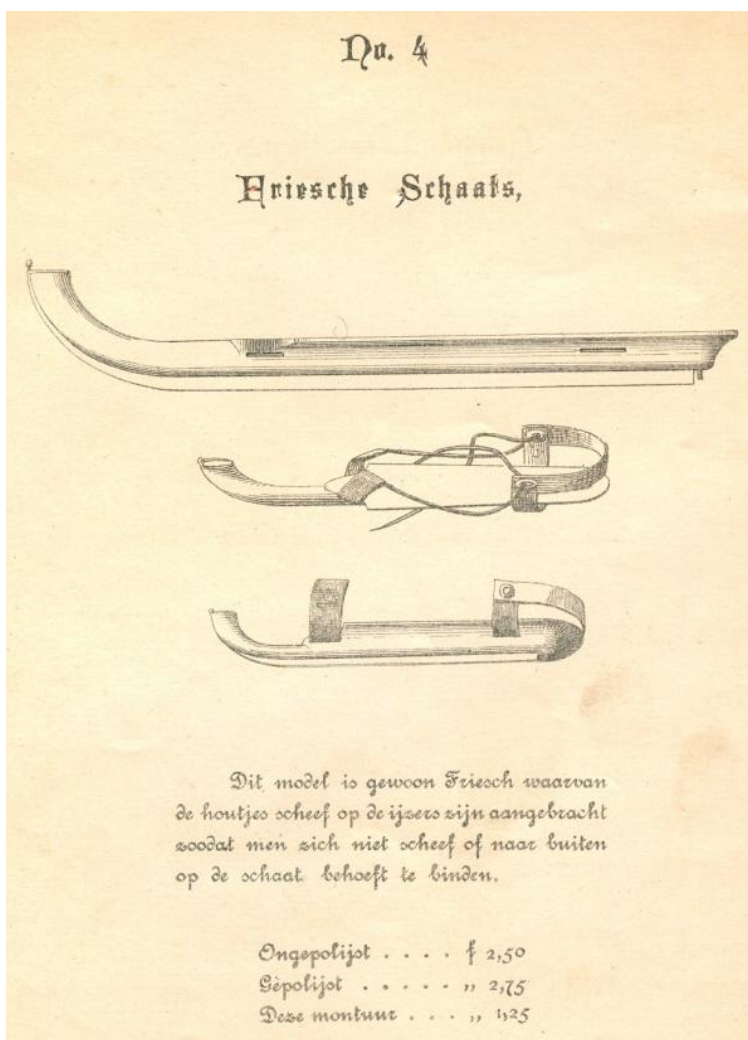
ijzers zijn dunner, de halzen zijn veel langer, de afwerking is fijner, ik heb de ijzeren teenleerdoorgang in de voetstapel niet kunnen zien en ik ken geen Noord-Hollandse schaatsen met deze in mijn ogen Fries-excentrische plaatsing van het ijzer. Ze zijn bijzonder door de extreme uitvoering van de voetstapel ten opzichte van het excentrisch geplaatste ijzer.

Remedie tegen scheef onderbinden

Volgens mij is hier geprobeerd om - net als bij de schaatsen van Hoekstra - het schaatsijzer uit het hart van de houtjes te plaatsen om zodoende het scheef onderbinden te ondervangen. Dit wordt al vermeld in de catalogus van Hoekstra uit circa 1890 (afb.) en ook in die van 1920. Deze methode is ook overgenomen door andere schaatsmakers.

Op foto 2 (Rodenhuis-Kingmaschaats van Minikema) is dit duidelijk te zien. Zeker als je ze vergelijkt met de soortgelijke noren op blz 14 van KD53.

Ik denk dat iedere verzamelaar wel excentrische schaatsen heeft. Dit is onder andere goed te zien bij schaatsen met metalen voetplaten. Hierbij loopt het ijzer vrijwel parallel met de binnenzijde van de voetstapel. Bij het paar van Ad ben ik daar niet zeker van.

Op foto 3 is een paar te zien met excentrisch geplaatst ijzer met overeenkomsten met die van Ad. Ze doen meer Duits aan met (helaas) verwijderde speciale hakbevestiging en verschillende hakschroeven. Helaas heb ik geen zekerheden ten aanzien van beide paren.

Tom Clardij

SCHAATSBIBLIOTHEEK 28

Topstukken

Of je nu schaatsen verzamelt of boeken - of allebei - iedere collectioneur is wel eens geconfronteerd met de vraag: "Wat zijn de topstukken in jouw verzameling?" Op de keper beschouwt, vind ik dat een tamelijk onzinnige vraag. Je hebt met heel veel liefde, passie of wat dan ook een collectie bijeen vergaard met allerlei voorwerpen waaraan verhalen zijn verbonden. Soms kostte de aanschaf van een boek je veel geld. Soms vond je in een halfduister winkeltje onder in een rommeldoos een brochure waarvan je het bestaan niet eens wist. Weer een andere keer attendeerde een medeverzamelaar - maar dan op ander gebied - bij een ontmoeting op een boekenmarkt je op een geschrift dat enkele kramen verderop onder een dikke stapel losse papieren lag. Het zijn de verhalen die aan de aanwinsten kleven, die het geheel voor jou tot een rijk bezit maken. En dan maakt het helemaal niks uit of je een bepaalde titel voor een habbekrats op de kop tikt, of dat je via je pinpas het saldo op je IBAN-rekening met een fiks bedrag ziet zakken.

Maar ja, deze verzamelaar is ook maar een mens en - om met de oude Romeinse toneelschrijver Terentius te spreken - niets menselijks is mij vreemd. Dus staan bovenop de boekenkasten in de werkkamers én in de uitstalkast diverse exemplaren die daar ogenschijnlijk zijn neergezet om wat extra aandacht te krijgen van de bezoekers die bij tijd en wijle bij ons komen binnenvallen. Maar er is minstens nóg een reden waarom sommige boeken juist op dat soort plaatsen terecht komen. Iedere boekenfreak kent het probleem van de afwijkende formaten. Je hebt van die exemplaren die qua grootte en dikte eigenlijk alleen maar geschikt zijn om op een salon- of koffietafel neer te leggen. Maar er bestaan ook boeken die zo klein zijn, dat ze in de kast als het ware worden verdreven naar een plaatsje achter de rij op de plank. Onvindbaar dus op enig moment. Inmiddels wordt het hoog tijd om enkele voorbeelden te noemen.

Het ijsvermaak op de Maas

Om meerdere redenen is het boek *Het ijsvermaak op de Maas te Rotterdam in Februarij 1855, met bijschriften* een exemplarisch voorbeeld. Om te beginnen het formaat. Ze noemen dat in de vaktaal *oblong*. Ik leen een toelichting op die term uit het informatieve boekje *ABCDearium voor de boekensneuper* (Amersfoort 1989). J.A. Brongers heeft het over een 'zodanig boekformaat dat de hoogte kleiner is dan de breedte; het kan daarom uit de kast steken'. Mijn meetlat wijst in dit geval uit: 36 x 27,5 cm. Prachtig dat Brongers zijn lezers nog een tip meegeeft ('dit kan men voorkomen door het boek een kwartslag te draaien'), maar niet elke boekenkast is geschikt voor een boek met een hoogte van 36 cm ...

Het boek waar we het nu over hebben, vraagt er ook om prominent 'in de etalage' te staan. Ik prijs me nog altijd gelukkig, dat ik dit - vooruit maar - 'topstuk' mét een harde koft in de jaren tachtig voor een aanvaardbare prijs kon kopen.

Nog in datzelfde jaar zag ik het opnieuw liggen in een inmiddels verdwenen Haags antiquariaat. De winkeleigenaar legde me uit waarom de vraagprijs meer dan duizend gulden was. "Dit boek is vooral gewild door de zes prachtige litho's in steendruk. Er is een tijd geweest dat die kunstwerkjes uit het boek werden geknipt of gesneden en vervolgens voor een stevige prijs ingelijst op de markt kwamen. Een compleet exemplaar, inclusief die litho's, is in deze tijd waar een gaaf boek weer meer in de belangstelling staat, dus minstens 1000 gulden waard." Let

DE 'MAAS VOOR DE FAERIEK TE FEDERJORD.

wel: een uitspraak uit de jaren tachtig. Op het moment, dat ik deze woorden schrijf, zie ik op internet enkele exemplaren voorbij komen waarvoor meer dan 700 euro wordt gevraagd.

En dan is het zomer 2015. Wij wandelen op een boekenmarkt in een stadje vol herinneringen aan de tijd dat we hier een zestal jaren woonden. Plotsklaps zegt mijn vrouw: *“Moet je eens kijken, maar dit boek hebben we toch al?”* Voor ons ligt *Het ijsvermaak op de Maas*, maar dan in een uitvoering die ik nog nooit had gezien. Te-

genwoordig zouden we zeggen: een soft-cover-versie. Het is wel degelijk het originele boek uit 1855, maar in dit geval met de voor ons bekende titelpagina ook als illustratie op de slappe kaft. Weinige minuten later ben ik bezitter van deze versie, want de verkoper laat de prijs die hij in gedachten heeft snel zakken. Thuisgekomen ontdekken we dat de inhoud er perfect uitziet. De zes kleurenlitho's van G.J. Bos, gedrukt door P.W.M. Trap, zien er bijna nog fraaier uit dan in onze 'hardcover-versie'.

Anni en Marianne

Deze week bezorgde Post.nl ons een pakket uit Duitsland. Toen we enkele dagen tevoren al scrollend het aanbod van een boekhandel in Keulen voorbij zagen komen, trof ons de verrassend lage prijs van een boek dat we om zijn oorspronkelijke prijsstelling hadden bijgezet in ons lijstje 'Niet doen: het moet ook niet té gek worden.' Het initiatief van de Duitse kunstfotograaf Thomas Kettner om twee rivaales én vriendinnen op het ijs op kunstzinnige wijze vast te

leggen in een glamourboek leverde in 2009 al de nodige publiciteit op. Het 'omkeerboek' - met aan de ene kant als titel *Eye for an Eye Marianne Timmer* en omgekeerd aan de andere zijde *Auge um Auge Anni Friesinger* - verscheen in januari 2010. Je kon destijds intekenen op een speciale, genummerde luxe editie, maar ook de handelseditie was ons toentertijd veel te duur. Anno 2015 betaalden we net iets meer dan 20 euro voor 'ein Monumentales Denkmal in Papierform' zoals het 'kunstwerk' in de publiciteitscampagne werd betiteld. Bij het openen van het postpakket zagen we meteen dat een andere zin uit die prospectus helemaal klopte: 'und mit seinen 30 mal 40 Zentimetern ist der Band nichts fürs normale Buchregal'. Dus piekeren we nog over het plaatsje waar we dit 192 pagina's dikke en meer dan 3 kg zware fotoboek moeten neerleggen ...

Toeval

Op de dag dat we deze fraaie uitgave bestelden, welden ineens een merkwaardige gedachte bij me op. Als er nu straks een boek over de vriendinnen Anni en Marianne in Drachten arriveert, dan zouden we toch eigenlijk moeten rondkijken of we die publicatie over die derde vriendin

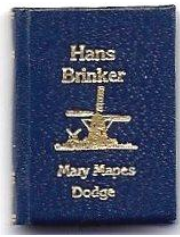
alsnog kunnen bemachtigen. Kenners weten onmiddellijk waar ik het over heb. In maart 2002 stond *Icebabe Tony de Jong* in uitdagende poses in de *Playboy*. Indertijd namen we die wetenschap voor kennisgeving aan, maar een mens kan van mening veranderen, nietwaar? Exact één dag na dat gedachtespinsel - 'toeval bestaat niet' - bevat de mailbox een berichtje van een bevriende verzamelaar: 'Heb je ook nog belangstelling voor het extra *Playboy*-exemplaar met Tony de Jong dat ik op de kop heb getikt en tegen welk bod?' U begrijpt dat wij inmiddels een deal hebben gesloten en het gave tijdschrift

met plezier in de collectie hebben opgenomen.

Miniatuur

Na deze zijstap keren we terug naar de afwijkende formaten in onze schaatsbibliotheek. Het kleinste boekje in onze verzameling meet - schrik niet - 1,8 x 2,4 cm. Zeg maar: postzegel-formaat. We showen dit Amerikaanse miniatuurboekje in een van onze kasten in een glazen stolpje (met dank aan Gauke Bootsma, die op dat idee kwam). In 1992 gaf The Pennyweight Press in Agoura Hills (Californië) een *Limited*

Edition van 300 genummerde exemplaren uit van het klassieke boek *Hans Brinker or The Silver Skates* van Mary Mapes Dodge. Voor het lezen van de beknopte tekst en het bekijken

van de tekeningen heb je een vergrootglas nodig. Die *miniature books* zijn in Amerika zeer gewild. Je hebt mensen die juist daarvan een verzameling aanleggen. Anderen gebruiken die boekjes als aankleding in een *doll's house* (poppenhuis). En dan heb je liederen, die alles met betrekking tot Hans Brinker verzamelen. Eén uit die laatste categorie is er maar wat content mee, dat we er op enig moment in slaagden een

exemplaar (met nummer 57 op de laatste pagina) van die beperkte oplage te achterhalen.

Naast dat glazen stolpje ligt in de kast nóg een miniatuurboek *Hans Brinker*. Dat 'nep-exemplaar' - aldus onze kleinkinderen - heeft nog geringere afmetingen: 1,4 x 2 cm. Maar *Jacqueline's Hans Brinker* mag dan van papier zijn gemaakt (een cover en uitsluitend lege pagina's), de aanduiding boek is hier nauwelijks op zijn plaats. We kochten het dan ook op een Nederlandse markt van een mevrouw die allerlei spulletjes voor een poppenhuis aanbood.

Hedman Bijlsma

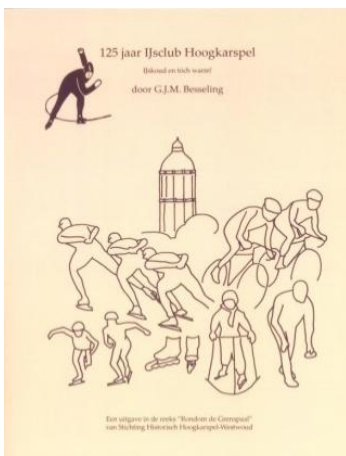

Boek en zopie

Hadden we maar net zo veel strenge winters als nieuw verschenen schaatsboeken ... Martin praat ons bij.

125 jaar IJclub Hoogkarspel – G.J.M. Besseling

In 1950 werd het 50-jarig bestaan gevierd van de ijsclub en in 2015 het 125-jarig bestaan! De tijd lijkt steeds sneller te gaan. Het komt wel vaker voor dat een club zijn eigen oprichtingsdatum niet weet. Zo ook hier. Jarenlang ging men er vanuit dat de club was opgericht in 1899, totdat er een publicatie uit 1890 boven water kwam waarin werd gesproken over een oprichtingsdatum van 1887.

Een lijvig boekwerk met alle ingrediënten die je van een jubileumboek mag verwachten. Een reis door de tijd in het West-Friesland vanaf 1887. Winterse activiteiten, maar ook de wielerronde als compensatie

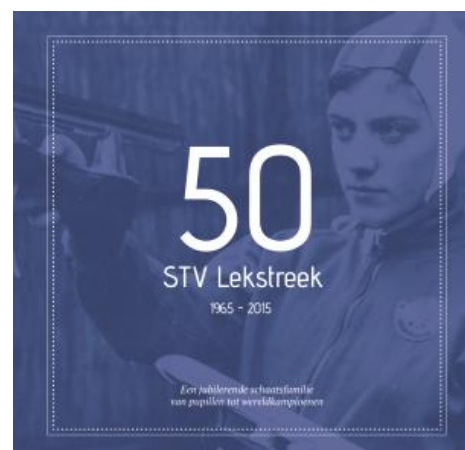
voor ijsloze winters. 265 pagina's, groot formaat. Zwart/wit. Uitgegeven door de Stichting Historisch Hoogkarspel-Westwoud; te koop voor € 15. Informeer via: info@ijsclubhoogkarspel.nl

50 STV Lekkreek, 1965-2015

Nog een jubileumboek. Maar een heel andere. Geen historische terugblik, maar een eigentijds aanpak. Door middel van interviews, portretten en wat opvallende gebeurtenissen wordt een kijkje gegeven in wat er speelt in deze zeer actieve vereniging, die al diverse wereldtoppers heeft afgeleverd. Zoals Hein Vergeer, Leo Visser en Hein Otterspeer.

96 pagina's, full color. Prijs € 15

Info: jucolekstreek@stvlekkreek.nl

Lemsters op it iis

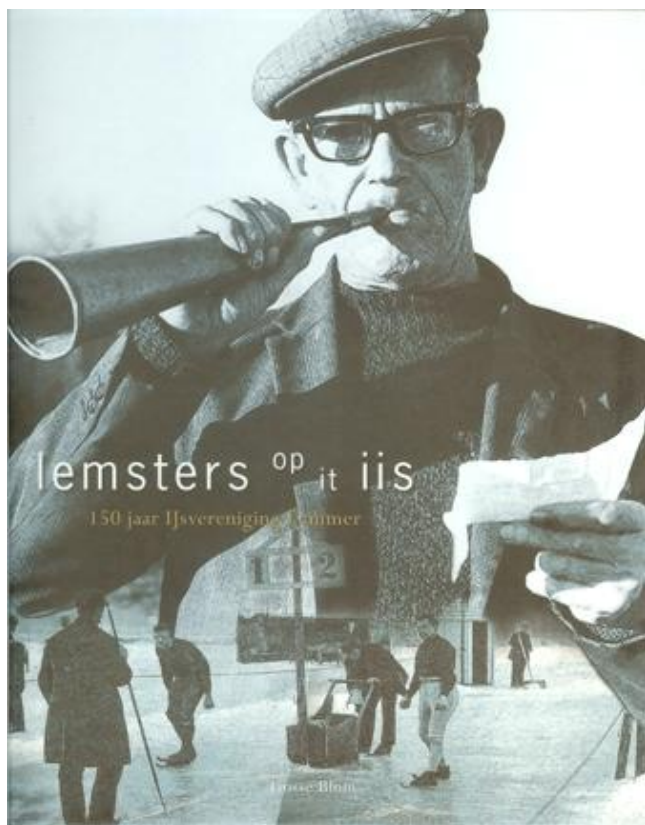
Ter gelegenheid van het 150-jarig bestaan van de vereniging verscheen dit boekje.

170 pagina's in full color.

Prijs €10 (plus porto)

Te bestellen via de site van YV Lemmer:

www.ijsvereniginglemmer.nl/nieuws.php

Schaatsseizoenen 2014-2015 –

H. Bijlsma, K. Verbeek, N. Terwindt

De 43^e jaargang alweer, met de bekende onderwerpen zoals alle nationale en internationale kampioenschappen, World cups, statistieken, paspoort en records. De hoofdstukken over marathon, kortebaan en short track ontbreken uiteraard niet.

432 pagina's, full color. Prijs € 22

hedman-bijlsma@planet.nl

Martin van der Bij

Echte winters

Het winterlandschap in de negentiende eeuw

S. Cobelens, M. Plomp, P. Roelofs

De catalogus bij de tentoonstelling in het Teylers Museum is een prachtig vormgegeven boek met veel verrassende winterse afbeeldingen, veelal uit de rijke collectie van het museum zelf. Opvallend is dat de schrijvers het accent vooral leggen op de winterse en niet zozeer op de kunstzinnige aspecten van de tentoongestelde werken. Voor liefhebbers van echte winters, zoals leden van De Poolster, is dat uiteraard een hartverwarmende ontwikkeling. Een aanrader!

112 pagina's, full-colour, € 17,90

Niko Mulder

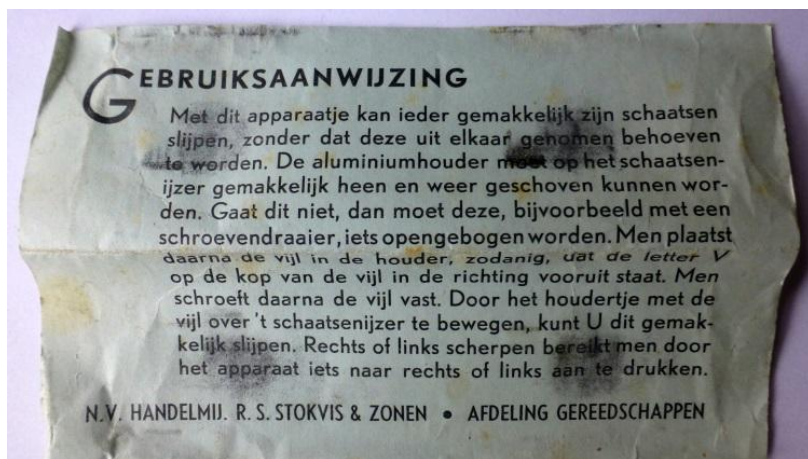
Handslijpparaat "Allready"

Handslijpers voor de schaatsenrijder, waarmee men onderweg of in de pauze van een wedstrijd de schaatsen weer scherp kan maken zijn er in vele vormen en maten. Opvallend dat veel van die apparaatjes uit het buitenland komen, bij voorkeur uit Engeland en Amerika, zeker ook gezien de aanbiedingen via de tweedehands verkoopsites op internet.

Er zijn uitvoeringen met een vlakke en/of een ronde vijl, te gebruiken bij een vlak geslepen schenkel of hol geslepen schenkel. De hol geslepen ijzers komen we voornamelijk tegen bij kunstschaatsen en hockeyschaatsen. Er is over het gebruik nog veel te vertellen, maar daar wil het in dit stukje niet over gaan. Of overigens van deze methode van slijpen tegenwoordig nog gebruik gemaakt wordt zou ik niet weten.

Ik zou graag wat meer duidelijkheid willen hebben over het slijpparaatje op de foto's.

In het boek *Schaatsend Nederland, door de eeuwen heen* van René Dijkstra, is op bladzijde 122 dit apparaatje getekend in combinatie met het slijpen van een paar hockeyschaatsen. René Dijkstra had het apparaat in zijn verzameling maar wist er niet meer over dan wat op de tekeningen werd voorgesteld. Ik kwam in bezit van dit slijpparaatje en het zat nog keurig verpakt in een doosje met daarbij een gebruiksaanwijzing.

Het gaat om de schaatsenslijper "Allready", op de markt gebracht door de N.V. Handelsmaatschappij R.S. Stokvis & Zonen, afdeling gereedschappen.

Toch nog vragen

Met zoveel informatie extra denk je dat alle andere vragen snel zijn beantwoord. Even aan de slag op internet, maar dat viel tegen.

Wat wil ik bijvoorbeeld weten: in welk jaar dit apparaatje voor het eerst werd verkocht? Of het ooit in een catalogus van de firma is opgenomen? Of er ook een uitvoering met een platte of vierkante vijl is geweest, dus voor dat andere type schaatsen? En natuurlijk de prijs indertijd. Misschien is ook nog te achterhalen waarom nu juist deze firma met dit apparaatje op de markt kwam.

De firma Stokvis heeft vele 'oude merken' op de markt gebracht. Bijvoorbeeld de Solex en ERRES radio's, ook hierin zijn verzamelaars en handelaren actief. Met best veel mensen uit dit circuit heb ik contact gehad. Ik ben veel wijzer geworden maar nog niet over mijn schaatsenslijper.

De vragen leg ik neer bij de leden van De Poolster en ben benieuwd of dit meer duidelijkheid gaat opleveren.

Aad van den Ouwelen

K-nummers (3)

Zoekt en gij zult vinden! Dat gold in ieder geval voor drie verzamelaars die gehoor gaven aan mijn oproep in de vorige *Kouwe Drukke* om ook eens te gaan struinen in hun verzameling naar etiketten of documenten met K-nummers uit de jaren veertig.

Hans van der Donck scoorde drie voltreffers op schaatsetiketten.

- ✚ K1519 van Noorman uit Den Ham zou volgens de website van Hongs corresponderen met drukkerij IJzenga en Visser uit Hoogkerk;

- ✚ K. Meinderts uit Warga met K1636 van drukkerij Mercurius uit Leeuwarden;

- ✚ En L.K. Hoekstra uit Warga met K1619 van drukkerij Eendracht, eveneens uit Leeuwarden.

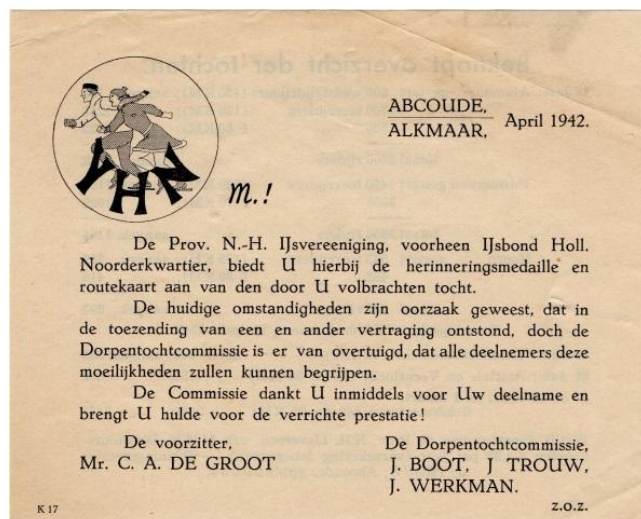
Zoals viel te verwachten zochten al deze schaatsenmakers hun drukker dus redelijk dicht bij huis.

Harry Karssies dook in zijn documentatie de volgende K-nummers op:

- ✚ Een brief met briefhoofd en logo van de fabriek voor schaatsen en houtwaren firma G.N. Nijdam uit Oranjewoud van 19 mei 1943 met de code K1362. Dit nummer verwijst naar drukkerij Brouwer uit Heerenveen. Opnieuw kat-in-het-bakkie dus.

De provinciale N-H ijsvereniging, voorheen Hollands Noorderkwartier zond in april 1942 een schrijven aan deelnemers aan een Dorpentocht met betrekking tot de uitreiking van de medaille. K 17 slaat terug op drukkerij Coster & Zn. uit Alkmaar. In het hart van Noord-Holland, dus ook niet ver van honk.

Ten slotte schreef Hedman Bijlsma: *'Ongetwijfeld zal ik nog wel een keer reageren. Ik weet namelijk dat ik her en der enkele heel verrassende stukken drukwerk moet hebben met K-nummers. Als eerste voorbeeld tref je bijgaand een startlijst van een Hardrijderij van Paren in Gorredijk van donderdag 15 Januari 1942 aan. Ik heb wel meer van die originele lijsten, maar ongetwijfeld ook nog heel andere stukken. Die heb ik niet als stukken met K-nummers bij elkaar*

geordend. Bovendien mag ik op dit moment niet tillen, niet bukken, etc. etc. maar ik beloof je nadere actie.'

Het nummer K9334 stelt ons voor problemen. Op de website van Hongs loopt de nummering voor drukkerijen niet verder door dan 2700-zoveel. K9334 gaat daar ver overheen. Ik denk dat we hier te maken hebben met een K-nummer voor particulier gebruik. 'In de officieele publicatie uit het Leidsch Dagblad van 15 juli 1941 over Cyclostyle-apparaten staat dat iedereen die hiermee werkt, ook voor eigen gebruik, een kennummer moet aanvragen. Echter in een bekendmaking in het Dagblad van het Zuiden, 11 september 1943, wordt vermeld dat er dispensatie was verleend voor het verwerken voor eigen gebruik.' [Bron: www.hongs.nl](http://www.hongs.nl)

De ijsclub of een particulier in de omgeving van ijsclub Eendracht had kennelijk een nummer aangevraagd voor stencilwerk.

Er zijn ongetwijfeld nog meer verzamelaars met K-nummers op hun documentatie. Wie volgt?

Niko Mulder

IJS CLUB "EENDRACHT" GORREDIJK		
Hardrijderij van Paren		
op Donderdag 15 Januari 1942		
om prijzen van f 60.- f 30.- f 15.- f 10.-		
No	P a r e n - W o o n p l a a t s	
X 1	Jacob Krist Mej. Gejke Krist	Gorredijk
2	Jan de Boer Mej. Joukje de Boer-Boornbergum	Ureterp
3	Joh. Bottema Mej. G. Hofstee	Tijnje
X 4	F. Rudolphy Mej. G. v. d. Hoef	Gorredijk
5	J. v. d. Lee Mej. J. Horstra	Gorredijk
X 6	Frans Pothof Mej. Mientje Zwol	Jubbega
7	H. Rudolphy Mej. J. Westerhof	Kortezwaag
X 8	H. Stoolwinder Mej. Tr. Bosga	Gorredijk Langerwaag
9	Joh. Nicolai Mej. Koba Hoekstra	Siegerswoude
X 10	A. Hielkema Mej. S. Lolstra	Tijnje
11	H. Nieuwland Mej. L. de Groot	Oldaboorn
X 12	Willem v. d. Wal Mej. Grietje Vels	Munnekeburen
13	Liekele Dam Mej. Tjepke Dam	Beets

:-:-: :-:-: WORDT LID VAN "EENDRACHT" :-:-:
:-:-: :-:-: :-:-: :-:-: :-:-: :-:-: :-:-: :-:-: :-:-: :-:-:
:-:-: :-:-: :-:-: :-:-: :-:-: :-:-: :-:-: :-:-: :-:-: :-:-:
:-:-: :-:-: :-:-: :-:-: :-:-: :-:-: :-:-: :-:-: :-:-: :-:-:

K 9334

L. Harrewijn met krul

Op de markt in Delft trof ik krulschaatsen van Leendert Harrewijn. Dat is bijzonder, want in *Van glis tot klapschaats* (p. 276) worden geen krulschaatsen van deze smid genoemd! Harrewijn was actief van 1885 tot 1900. Het zijn Zuid-Hollandse schaatsen (drie riemgaten) met

een krul vergelijkbaar met de IJsselmonder-schaatsen van W. Stijnis (1880-1924; VGTK p. 64 en p. 282).

De hals is aan de voorzijde - waar hij het hout verlaat - voorzien van een versiering. Het voetblad is vioolvormig en gemaakt van beukenhout. Het ijzer is aan de achterzijde plat uitgesmeed en voorzien van een draadgat. De bevestiging aan het hout is met een vierpuntige schroef.

Jan Gores
Foto's Hans van der Donck

Schaatsen van Cats, Nijehaske?

Eind september werd ik gebeld door iemand om informatie over Westfries beschilderde schaatsen. Bij het doornemen van zijn schaatsen zag ik een model Friese schaats gemerkt met een **C** in het midden van het ijzer.

Op zich niet bijzonder, maar toen ik hem vroeg waar hij deze schaatsen gevonden had, bleken deze van de *mem* van zijn moeder te zijn geweest. In verband met werk waren zijn grootouders rond 1910 vanuit Friesland naar Noord-Holland gekomen. Op mijn vraag of hij ook wist uit welke plaats zijn grootouders kwamen, was het antwoord Nijehaske.

Volgens Wiebe Blauw in *Van glis tot klapschaats* (Friesland 117) heeft daar rond 1900 de smid

Rinze Barteles Cats schaatsen gemaakt. Merk onbekend.

Misschien zijn er meer leden met schaatsen met het zelfde merkje **C** midden tussen de doorvoer van teen- en hakriem. Natuurlijk wil ik graag weten of zij eventueel meer informatie hebben of het bovenstaande kunnen bevestigen.

Tom Clardij

Column Jan de Wit

Romantiek, heroïek of gewoon een plaatje?

Ik ben koud terug van vakantie uit het warme Frankrijk, als *Kouwe Drukke* nummer 54 op de mat valt. De voorpagina slaagt er weer in de aandacht even vast te houden, voordat ik nieuwsgierig begin te bladeren. Een charmant geklede jonge man zit geknield op het ijs om een modieus geklede jonge dame, met hoed, de schaatsen onder te binden. Op bladzijde 16 en 17 nog meer van die prenten. Zwierende dames in lange 'robe' met pofmouwen en hoed - hoe houden ze die eigenlijk op hun hoofd? - krassen fraaie figuren in het ijs van de baan. Op een andere prent rijdt een gedistingeerde heer, jawel met een heuse steek op zijn hoofd, samen met zijn dame, met niet alleen een hoed op maar ook nog met een tasje in haar hand, een tochtje door het park van een landgoed. Via een boer in zijn dagelijkse kloffie, een pijp in de mond en een ijsstok over de schouder, komen we bij een paar stoere jongens in kniebroek, kousen en buis en zonder onhandig hoofddeksel, die elkaar de loef proberen af te steken op de korte baan.

Welk beeld roept een schaatser of schaatster bij ons op? Zelf ontkom ik niet aan het beeld van een doorgroefde kop, gehuld in een grove bivakmuts met de ijspegels in de ruige baard. Kennelijk associeer ik ijs met heroïek, afzien en doorzetten. Het kan ook anders: charme en romantiek kunnen het beeld beheersen. IJs en ijstaferelen lenen zich kennelijk als decor voor diverse beelden. Ineens schiet me die middag in Zuid Frankrijk te binnen. Het is warm, een graad of vijfendertig werd wel gehaald, maar ik weersta toch niet de drang om even te gaan kijken op een boekenmarkt op de parkeerplaats in het centrum van een befaamd wijndorp. Op één van

de kramen is een groot aantal albums uitgesteld met voornamelijk *cartes postales*. De kaarten zijn keurig gerubriceerd naar onderwerp. Fraaie bloemenarrangementen voeren de boventoon, maar naast de ansichtkaarten van dorpsgezichten en de Eiffeltoren is er ook een album met *sports*. Wat bladeren levert niets op, maar ik heb wel geleerd dat je niet te vlug moet opgeven. In mijn best opgepoetste Frans vraag ik de kraamhouder of hij ook kaarten heeft van *patinage*. Er wordt even diep nagedacht, hij keert zich om en keert even later terug met een tweetal kaarten. Er staan onmiskenbaar schaatsers op en omdat de prijs alleszins acceptabel is, besluit ik niet al te kritisch te zijn en met twee kaarten, waarop voor de zekerheid *sur la glace* (op het ijs) ver-

meld stond, besloten we een schaduwrijk terrasje op zoeken om te genieten van een koel glas plaatselijke witte wijn.

Die kaarten waren vervolgens weg gezakt in de zomerse vakantieherinneringen. Naar aanleiding van de prentjes in *Kouwe Drukke* ben ik even op zoek gegaan en wonder boven wonder had ik ze snel weer boven water. Tja, had ik nu aan dit beeld gedacht toen ik naar 'schaatsen' vroeg. Een jongen en een meisje in een soort

sprookjespak. Duidelijk gefotografeerd in een fotostudio tegen een soort wolkjesdecor. Ze staan wel op schaatsen, maar of die schaatsen op het ijs staan is zeer de vraag. Romantisch lijkt het wel. En dat was waarschijnlijk de bedoeling. De kaarten werden gebruikt als luxe correspondentiekaarten. Ze dateren volgens mij uit 1905. In die tijd werden deze kaarten gebruikt om je beste wensen of dankbaarheid over te brengen aan familie of bekenden. De schaatsers zijn niet meer dan een leuke illustratie. Romantiek, heroïek of simpel een plaatje, schaatsers kun je overal voor gebruiken.

Schoverdijnen

van Denis de Bruyn

Het is al weer jaren geleden dat Denis de Bruyn De Poolster schoorvoetend benaderde. Of er informatie was over Belgische schaatsen. We konden hem verwijzen naar enkele oude *Kouwe Druktes*, de nummers 7 tot en met 9. Daarna bleef het een tijdje stil, maar dat was schijn.

December 2012 kondigde hij plotsklaps zijn eerste tentoonstelling aan in de gemeente Berlare bij Antwerpen. Het kerstnummer van *Kouwe Drukke* lag al bij de drukker, maar dankzij de Poolstersite kon er ook door ons toch nog enige ruchtbaarheid aan worden gegeven.

'Het zullen vooral mijn Belgische schaatsen zijn die ik ga mee nemen, en zeker al de schaatsen die door een dorpsmid zijn gemaakt, omdat er hiervan geen twee dezelfde van zijn.' berichtte Denis ons toen. *'Wegens gebrek aan vitrinekasten zullen een 80 paar schaatsen tentoongesteld worden van de 150 paar die in mijn bezit zijn. Maar dat is juist goed denk ik, zo krijgen de met de hand gemaakte schaatsen van de dorpsmid ook eens de aandacht.'*

De tentoonstelling kreeg in Berlare veel publiciteit met affiches en een interview in een gemeentelijk blad. We nemen het hier praktisch allemaal integraal over.

Tentoonstelling

Schoverdijnen

Schaatsen op het Donkmeer

Van 5 januari tot 1 april 2013

Museum Donkmeer
Donkiaan 123, 9290 Berlare

Voor meer informatie: dienst toerisme, Donkiaan 123, 9290 Berlare
e-mail: toerisme@berlare.be - tel.: 09 342 92 40

www: Katja Gabriëls, Doop 22 te 9290 Berlare | Wij van zegel, art. 198, 7° Webboek der talen

Uit het interview blijkt dat Denis op een bijzonder originele manier verzamelt. Dat heeft hem een collectie opgeleverd waarvan hij nu kan zeggen: *'Natuurlijk heb ik van al onze Belgische schaatsenmakers de schaatsen in mijn verzameling. Maar deze met het lederen riempje van MECO [zie foto p. ???] wilde ik toch aan onze club eens laten zien hè.'*

Schoverdijnen

Schaatsen op het Donkmeer

Het 86 hectare grote Donkmeer wordt bij aanhoudende vriestemperaturen omgetoverd tot een mooie ijspiste. Schaatsen op de waterplas is elke keer weer een groot feest. Om dit uniek stukje geschiedenis van Berlare in de kijker te zetten organiseert de dienst toerisme een tentoonstelling. Op de tentoonstelling is een uitgebreide collectie oude schaatsen te zien naast oude foto's van schaatspret op het Donkmeer.

U wordt vriendelijk uitgenodigd op de opening van de tentoonstelling op **zaterdag 5 januari 2013 om 14 uur** in het Museum Donkmeer, Donkiaan 123, 9290 Berlare.

Voor meer informatie: dienst toerisme, Donkiaan 123, 9290 Berlare
e-mail: toerisme@berlare.be - tel.: 09 342 92 40

In blauw-oranje tricot Denis de Bruyn op de 125-meterbaan van Heist op den Berg tijdens een internationale

wedstrijd 'snelschaatsen'.

Inclusief Friese krulschaatsen uit 1800

Museum Donkmeer toont schaatscollectie Denis de Bruyn

Google Earth wijst de weg

Denis de Bruyn (°1958) zette zijn eerste stappen op het ijs op zijn achtste. Hij is er sindsdien niet meer af geweest. Hij behaalde enkele Belgische titels in de jaren '70, was daarna ruim twintig jaar coach van onder meer Geert Blanchart en is sinds 2002 een verwoed verzamelaar van schaatscuriosa. En daar gaat hij op een originele manier naar op zoek.

Denis: Via Google Earth zoek ik op internet naar oude huizen en boerderijen in de buurt van waterplassen. Later ga ik dan aanbellen en vraag ik of de bewoners nog oude schaatsen hebben liggen. Zo ben ik ook aan het Donkmeer beland. Via via kreeg ik de namen van Roger De Saedelaere en zijn dochter Katrien door. Katrien is kapster. Op het ijs ging ik op zoek naar haar. En dat is nog gelukt ook. (lacht)

Interview uit 2013 naar aanleiding van de expositie 'Schoverdijnen' in Museum Donkmeer.

Bron: Dienst Toerisme, gemeente Berlare (België)

Da's toch omslachtig, niet?

Denis: Ik kan ook oude schaatsen opkopen via internet. Maar de prijzen daarvoor swingen tegenwoordig de pan uit. Het blijft een hobby hoor. Dus doe ik het op mijn manier nu. En het leuke is dat ik veel nieuwe mensen ontmoet.

Hoe groot is je collectie momenteel?

Denis: Ik heb ongeveer 150 schaatsparen, zonder de 'dubbels'. Mijn eerste aankoop was een simpele Friese schaats, die heel erg verroest was. Ik heb er 2,00 euro voor betaald op een rommelmarkt. Vandaag bezit ik Belgische, Zeeuwse, Friese, Engelse, Scandinavische en Amerikaanse schaatsen uit de vroege 19de eeuw tot ergens halverwege de vorige eeuw.

Toon je in Berlare ook schaatsen waar je bijzonder aan gehecht bent?

Denis: Ja. Mijn mooiste exemplaar bijvoorbeeld. Dat is een paar Friese krulschaatsen uit het jaar 1800. En ik breng ook een paar zogenaamde koningineschaatsen mee. Ze werden in opdracht van koningin Wilhelmina van Nederland in het eerste kwart van de 20ste eeuw speciaal gemaakt voor de kleine prinses Juliana. Kort daarna is er een beperkte serie op de markt gebracht. Ik bezit zo twee paar.

Duikt jouw verzameling vaak op in tentoonstellingen?

Denis: Dit is de eerste keer. Al zijn er nu ook plannen met het schaatsmuseum in Friesland. Ik ben er best trots op dat mijn collectie te zien is aan het Donkmeer. Voor Vlaanderen is dat toch een van dé trekpleisters voor schaatsliefhebbers.

METALCO NIEUWPOORT (B)

N° 1 HOLLANSCH MODEL

Het Hollansch (sic) model van Metalco uit Nieuwpoort. De leren hakriem draagt het merkteken 'MECO', de latere naam van het bedrijf.

MÉTAL - NIEUPOORT

SOCIÉTÉ COOPÉRATIVE

N° 2 BELGISCH MODEL

Met de kenmerkende ribbels in de voetstapel.

E DE QUINCAILLERIE

COMPTE CH. POSTAUX N° 284231

MARQUE

DÉPOSÉE

BANQUE HANDEL EN NIJVERHEID. NIEUPOORT

REGISTRE DU COMMERCE : FURNES N° 3041

Beste Klant ,

Groote vorst is in aantocht wacht niet tot op het laatste oogenblik U te voorzien van Uwe houten schaatsen.

Nevens het Belgisch model vervaardigen wy dit jaar het Hollandsch formaat , die in geener mate de buitenlandsche fabricatie moet onderdoen.

Doet onmiddellyk een proefbestelling , zoo doende zult gy in de overtuiging zyn U niet te hebben bedrogen.

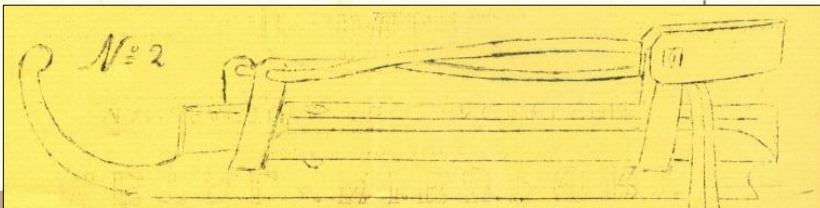
Uw geëerd order te gemoet ziende , sturen wy U onze welgemeende groeten ,

On annonce sous peu une forte gelée , ne tardez pas jusqu'au dernier moment de faire vos achats de patins en bois .

Cette année nous fabriquons en plus de notre modèle belge , la façon hollandaise , qui comme qualité et aspect vaut la meilleure fabrication étrangère .

Fait directement votre commande d'essai , ainsi vous aurez la conviction d'avoir agi sans se tromper .

Dans l'espoir d'être favorisé de vos ordres , veuillez agréer nos salutations empressées ,

Pr. Métal-Nieuport

Belgische schaatsen
Metalco Nieuwpoort
1920 - 1930

Kouwe Drukte

Van Doren /
Van de Brande -
Malderen

FABRIQUE D'OUTILLAGE EN BOIS

VERVAARDIGING VAN HOUTEN GEREEDSCHAPPEN
VOOR HOUTBEWERKING

Etablissements Vve J. VAN DEN BRANDE

Succesneur : Opvolger :

M. DE BOECK-VAN DEN BRANDE

7, rue L. Van Hoeymissen straat, 7

MALDEREN

Dendermonde 322,29

Telefoon Dendermonde 322,29

Handelsregister Brussel 57128

Handelsregister Dendermonde 1732,87

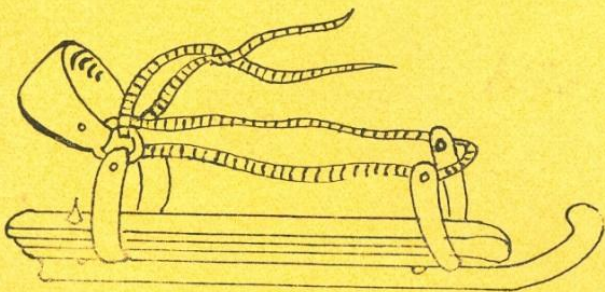
Belgische schaatsen
Vandenbrande
Van Doren (Malderen)
1880 - 1960
Model A

Belgische schaatsen
Vandenbrande
Van Doren (Malderen)
1880 - 1960
Model B

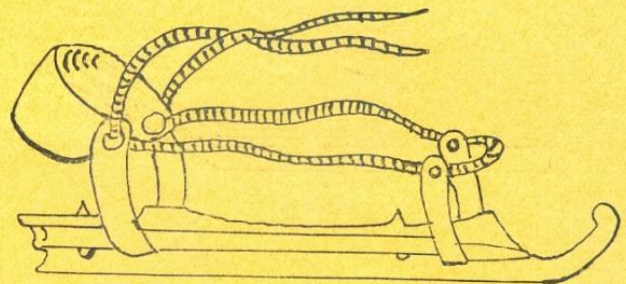

*'En zo zag het schaatsfabriekje er uit in de vijftiger jaren'.
 Artistieke impressie van het pand van De Boeck – Van den Brande
 In Malderen door René Diekstra.*

*Hieronder de beide schaatsmodellen van het fabriekje uit hun
 catalogus van houten gereedschappen.*

A

B

Schaatsen van dorpsmeden

De schaatsen zijn gekocht in dorpjes in België en vermoedelijk door dorpsmeden gemaakt. Omdat het hout en het ijzer van slechte kwaliteit is ga ik er van uit dat ze niet in een schaatsfabriek zijn vervaardigd.

Denis de Bruyn

Ijsvermaak in Deventer tussen 1820 en 1850

Honderden Deventaren waren op 10 januari 1849 getuige van een grote hardrijderij op de bevroren Stadsgracht en op de IJssel. De baan was feestelijk versierd en het carillon van de Grote Kerk werd tijdens de wedstrijd gespeeld. Deze bijzondere gebeurtenis is vastgelegd in een prachtige gouache van de schilder A.A.C. van 't Zant. De hardrijderij in 1849 werd georganiseerd door een comité van Sociëteit De Eendracht en was een groot succes. De leden besloten eind december 1849 om een ijsclub op te richten: Vereeniging Daventria, die hardrijderijen en volksvermaak ten doel had. Dit was de eerste ijsclub van ons land. In de periode tussen 1820 en 1850 zijn nog drie aardige illustraties van ijsvermaak bewaard gebleven, want op de grachten rond de vestingstad Deventer en op de IJssel werd in wintermaanden druk geschaatst.

Schaatsers op de Buitengracht (1820)

Inwoners uit diverse gelederen van de Deventer bevolking vermaakten zich goed in 1820 op de Buitengracht. Vooral de ijsbaan op het gedeelte tussen Brinkpoort en Noordenbergpoort was geliefd.

De bekende Deventer tekenaar Nicolaas Sonnenberg (1772-1822) maakte een gedetailleerde tekening van allerlei tafereeltjes op het ijs, die hij combineerde in deze tekening met potlood, pen en penseel. De uit Amsterdam afkomstige Sonnenberg, die zich als glazenier en schilder in Deventer vestigde, vervaardigde veel decoratiestukken, prenten en aquarellen en beeldde in 1813 en 1814 de gevechten tussen de Franse bezetter en de aanvallende Kozakken uit.

Op de afbeelding zien we de schaatsers rijden op Hollandse kruischaatsen, waarvan het glij-

*Ijspret op de Buitengracht.
Nicolaas Sonnenberg, 1820.
Collectie Gemeente Deventer*

Schaatsenrijders op de benedenloop van de IJssel.
Louis Meijer. 1838. Collectie Gemeente Deventer

ijzer aan de voorkant uitloopt in een hoge, onbeschermde punt. Aan de linkerkant is een man bezig met onderbinden van z'n schaatsen en achter hem staat een vrouw achter een tafel koek (?) te verkopen. Op het ijs ligt een gevallen jongeman, die kennelijk tegen iemand is opgereden en nu op z'n kop krijgt. In het midden schaatst een paartje samen aan de stok. Dat Deventer een garnizoensstad was, is ook te zien aan de officier met een steek op de voorgrond. Het jongetje met een pelerinemanteltje rechts vooraan heeft een prikstok bij zich en rijdt samen met zijn vader (?) met hoge hoed en cape. Ook een dienstmeid (helemaal rechts) waagde zich op het ijs, achter haar een 'dame' met mantel en pothoedje.

Op de achtergrond zijn naast de standerdmolen ook de toren van de Grote Kerk en de twee torens van de middeleeuwse Bergkerk en enkele huizen te zien. De Buitengracht lag echter niet zo ver van de stad, dus of het perspectief klopt?

Bevroren IJssel in 1838

De Amsterdamse schilder Louis Meijer (1809-1866) verbleef zes jaar in Deventer, van 1833 tot 1839. Meijer was een beroemde zeeschilder, maar maakte ook winterlandschappen, waaronder een schilderij met ijsvermaak op de IJssel in 1838 aan de noordkant van de stad. Daar stonden vroeger diverse molens. Of er een hardrijderij plaatsvond, is niet duidelijk, maar wel zien we in de verte een koek-en-zopietent met de vlag in top.

Op de voorgrond een roeibootje, dat enkele rijders gebruiken om de schaatsen aan te doen. De twee heren daarnaast - zonder schaatsen - dragen een pelerinejas, waarvan een met een bontje. Rechts staat een officier. Op de achtergrond veel schaatsers en toeschouwers; wie goed kijkt, ziet zelfs helemaal rechts achteraan een hond in de sneeuw. Aan de linkerkant staan wandelaars met een oude vrouw in een kistslee.

En helemaal rechts een bewoner die met z'n schepnet (heeft hij een maaltje vis gevangen in een wak?) de wal oploopt. Het is in ieder geval goed weer, want er zijn vanuit het zuidwesten schaduwen van de zon op het ijs te zien.

Ijsfeest op de IJssel in 1849

De Deventer sociëteit De Eendracht organiseerde op 10 januari 1849 een hardrijderij die dankzij de strenge vorst op de IJssel kon plaatsvinden. Van deze gebeurtenis maakte de Deventer tekenaar en schilder Arnoldus Antonius Christianus van 't Zant (1815-1889) een gouache (met dekkende waterverf). Van 't Zant was een leerling van de *Teekenadademie* in Deventer en maakte als schilder diverse reizen naar Duits-

land en België. Later gaf hij ook tekenlessen en exposeerde regelmatig. Hij schilderde vooral landschappen en enkele wintergezichten.

Op deze gouache brengt de tekenaar heel precies het schouwspel van hardrijderij en toeschouwers beeld. We zien honderden mensen op het ijs en op de achtergrond stadsmuren met vestingstorens en toegang tot de Stadsgracht. De Grote Kerk is dominant aanwezig. Rechts is in de verte nog de schipbrug over de IJssel te zien. De baan is feestelijk versierd en in het midden staat een overdekte tribune voor de hoogwaardigheidsbekleders en het directiecomité. Dit comité was zoals toen gebruikelijk, samengesteld uit notabelen die een intekening organiseerden onder de rijkere inwoners van de stad. De gelden waren beschikbaar voor de hardrijderij en het 'volksvermaak'.

Ijsfeest op de IJssel voor Deventer.
A.A.C. van 't Zant 1850.
Collectie Gemeente Deventer.

Schaatsenrijders op de vestinggracht.
 Jan Derk Huibers, 1850.
 Collectie Gemeente Deventer

Volgens een krantenverslag vertrokken het comité en de rijders om 10 uur vanaf de sociëteit naar de baan via de Stadsgracht, voorafgegaan door het muziekkorps van de Dragonders. Aan de wedstrijd deden 32 hardrijders mee. Tot vier uur 's middags werd er in tweetallen gereden en de winnaar, B. van Kammen uit Bolsward, kreeg een zilveren tabaksdoos en een premie van tien gulden. De overige baten waren bestemd voor nooddrufelige bewoners ... Rond de wedstrijd-baan waren diverse bijbanen en natuurlijk stond er een koek-en-zopie. Extra feestelijk was dat het carillon van de kerk werd bespeeld. 's Avonds was er nog een feest in de sociëteit waarbij ook de rijders waren uitgenodigd.

Op de vestinggracht (rond 1850)

Jan Derk Huibers (1829-1919) schilderde *Schaatsenrijders op de vestinggracht*, een doek van 40 x 50 cm met een mooie wintersfeer. Het is waarschijnlijk rond 1850 gemaakt. We zien

een schaatsende man en vrouw op de gracht, nu de Binnensingel in Deventer. Rechts zijn huizen en daarachter een vestingtoren, die in de negentiende eeuw is afgebroken, toen Deventer geen vesting meer was. Links zijn een oud vrouwtje met takkenbossen en een kind afgebeeld.

Huibers werd op 27 december 1829 geboren in Deventer. Hij kreeg er les op de *Teekenacademie* en was ook leerling op de Akademie voor Beeldende Kunst in Antwerpen en aan de Rijks-academie voor Beeldende Kunsten in Amsterdam. Als tekenaar en kunstschilder gaf hij ook les. Hij werkte behalve in Deventer in Amsterdam en diverse andere steden en kreeg regelmatig tentoonstellingen. Van hem zijn diverse winterlandschappen bekend.

Lamberthe de Jong

Bronvermelding:
Illustraties Collectie Gemeente Deventer;
Ach Lieve Tijd. 1000 jaar Deventer; Deventenaren en hun sport. Zwolle, 1990;
H.J. van Baalen - Deventer en zijn schilders (19e en 20e eeuw). Deventer 2002.

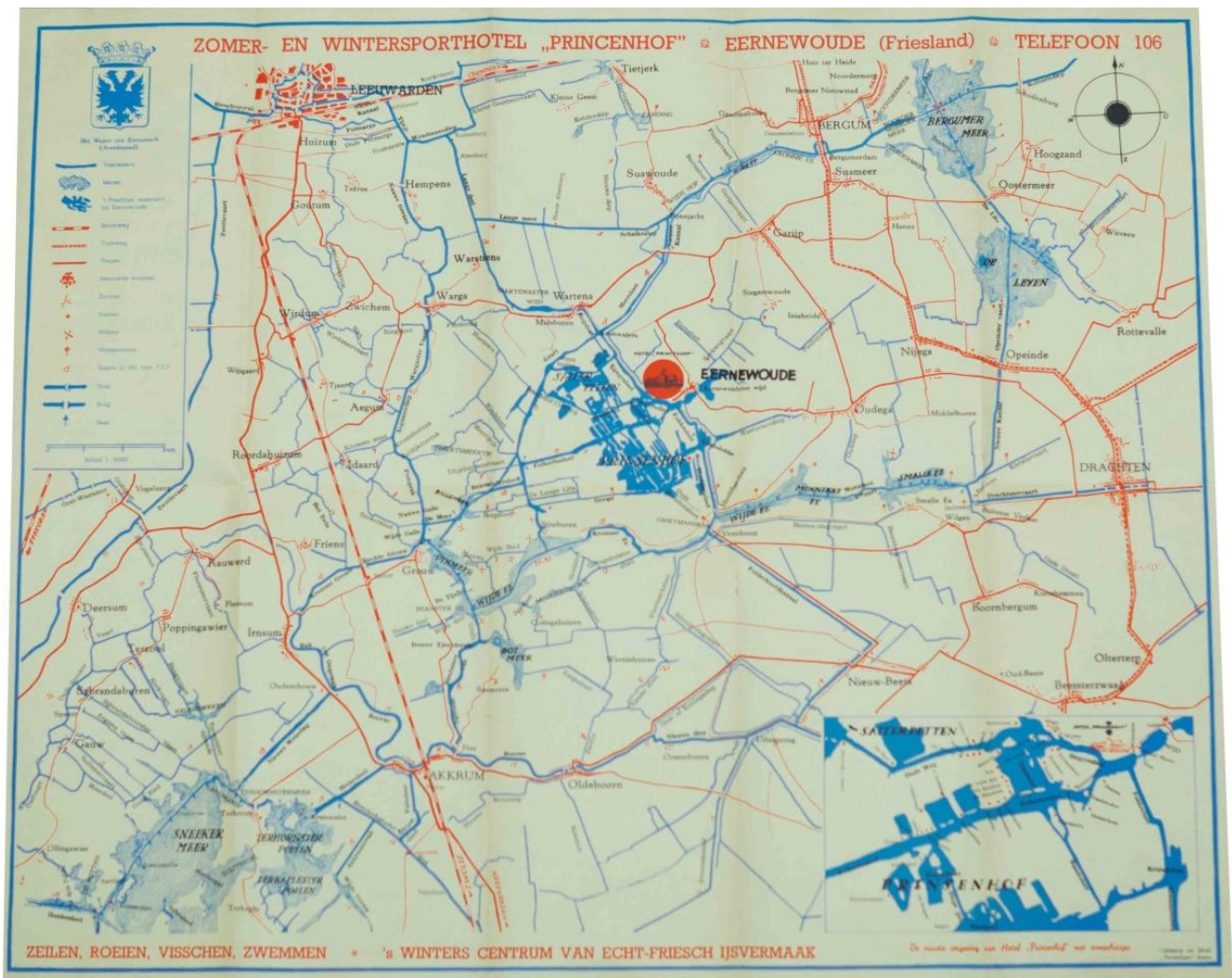
Water- en Ijskaart "Princenhof"

In het voorjaar (2015) brachten Niko Mulder en ondergetekende onze jaarlijkse dag door bij Aukje de Haan, waar we ons konden vergapen aan haar verzameling. Aukje heeft duidelijk wat met papier en onverwachts stuiten we op een bijzonder item, namelijk een topografische kaart van midden Friesland. Onze aandacht ging uit naar de in groot formaat gedrukte tekst: 'ZOMER- EN WINTERSPORTHOTEL' en 's WINTERS CENTRUM VAN ECHT-FRIESCH IJSVERMAAK'. Een kaart die dus mede is uitgegeven voor de schaatsenrijder. Voor mij aanleiding om hier maar eens mee aan de slag te gaan. Zonder dat ik het wist, heeft Aukje ook de pen gepakt en zoals we in de vorige editie hebben kunnen lezen, denkt ook zij dat we hier te maken hebben met een kaart die verwant is aan de ijswegenkaarten. Beide artikelen zijn los van elkaar tot stand gekomen. Mijn schrijven is dus geen reactie op dat van Aukje.

Centraal op de kaart staat de 'Princenhof', een deel van het Nationaal Park 'De Alde Feanen'. Het Nationaal Park is 4000 ha groot en is daarmee het grootste aaneengesloten natuurgebied van Friesland. 's Zomers een plek om te recreëren op het water, 's winters een bij uitstek geschikte locatie om er te schaatsen. Bekende tochten als de Princenhoftocht, Aldefeantocht, Geatocht en niet te vergeten Jan Durkspoldertocht worden hier bij voldoende ijs georganiseerd.

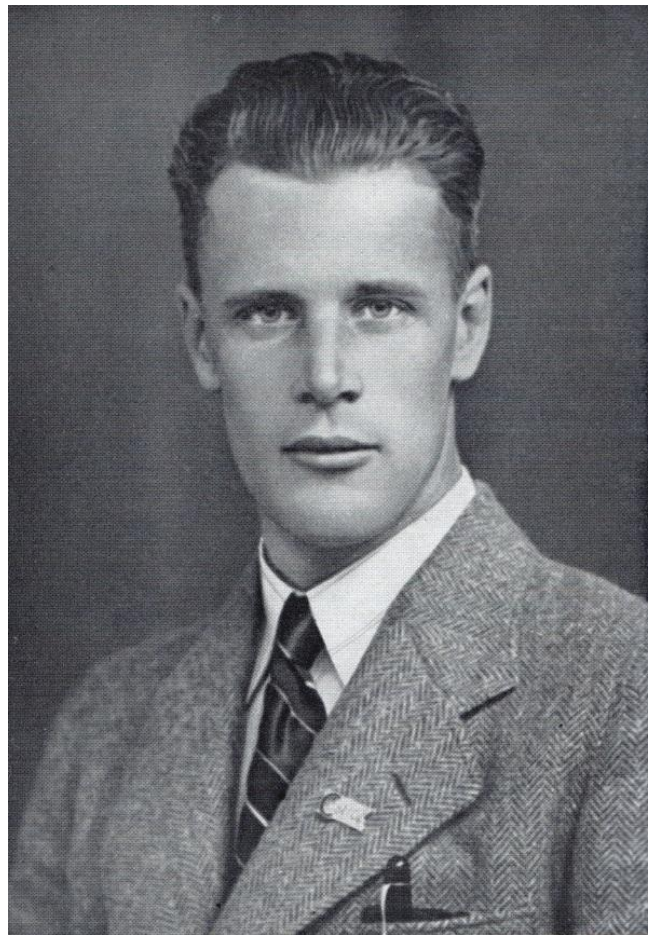
Achtergrond

Aan het doorgaande water naar Drachten, het Siegersdiep, staat het hotel 'Princenhof' in Eernewoude. Hier begint het verhaal van deze kaart. Piet Miedema, bakkerszoon uit Eernewoude, is een ondernemend man. Zijn vader en moeder overlijden vroeg waardoor Piet, op jonge leeftijd, samen met zijn zus de bakkerij voortzet. Zijn zus trouwt spoedig en besluit samen met haar echtgenoot te verhuizen naar Bergum. Piet

blijft in de bakkerij in Eernewoude. In 1933 trouwt ook Piet met de Nij Beetster Teath Otter, de dochter van de kruidenier. Piet Miedema laat van zijn erfdeel een huis bouwen. Tot verbazing van de inwoners van Eernewoude laat hij het huis buiten het dorp zetten op een plek aan het Siegersdiep. Piet Miedema heeft plannen om Eernewoude meer op de kaart te zetten. Het toen nog geïsoleerde dorp dat voornamelijk uit vissers, rietsnijders en varenslui bestond, had in zijn ogen potentie om een toeristische plek te worden. In deze woning, genaamd 'Wettersicht', begint Piet een bakkerswinkel met een pension voor kanovaarders, zeilers etc. Dit pension werd in 1933 gebouwd. Zijn jonge vrouw runt het pension en de bakkerswinkel. Eind jaren dertig besluit Piet naast zijn woning een hotel te bouwen, hotel 'Princenhof'. In 1939 wordt de bouw voltooid. In de winter weet Miedema zijn hotel ook rendabel te maken. Hij was de eerste in Friesland die de langebaan-koppelwedstrijden uitschreef. Met veel succes, maar tegen de zin van de Friese Ijsbond, die dit soort wedstrijden verbood. In het hotel stond voor de schaatsenrijder de erwtensoep met worst klaar.

Piet Miedema (foto) is zich bewust van het belang van reclame en laat een folder drukken. Deze folder begint met de woorden *'Eernewoude is een toeristendorp geworden. Hier is een royaal en vriendelijk hotel verrezen. Geen houten zomeroptrek, maar een huis dat stevig staat en binnen welks muren 't goed is te vertoeven. Reeds van ver ziet men in het lage land de prachtige lijnen van het zacht bruine rieten dak'*.

De folder is rond 1944 gedrukt. Anno 2015 staat op dezelfde plek nog altijd het hotel 'Princenhof' een rust- en logeerplaats voor de recreant.

De kaart

In 1941 wordt een topografische kaart gedrukt met het opschrift *ZOMER- EN WINTERSPORTHOTEL "PRINCENHOF" EERNEWOUDE (FRIESLAND) TELEFOON 106*.

De term *ZOMER- EN WINTERSPORTHOTEL* wordt gebruikt tussen 1941 en 1944. Onderaan de kaart wordt het volgende vermeld:

ZEILEN, ROEIEN, VISSCHEN, ZWEMMEN – s' WINTERS CENTRUM VAN ECHT-FRIESCH IJSVERMAAK.

Een overzichtelijke kaart voor de water- en wintersporter. Het ontwerp van deze kaart was van Jan Otter. Otter was tekenaar, illustrator, kunstschilder en boekontwerper en werkte in opdracht van drukkerij *Torenlaan*. Otter was een autodidact, hij ontwierp jaren lang het affiche voor de jaarlijkse TT in Assen.

Midden op de kaart een grote rode stip met daarin het hotel afgebeeld, het gaat hier tenslotte wel om PR. Vanuit het midden is in een straal van ongeveer 20 km de kaart bruikbaar voor de water- en wintersporter. Alle mogelijke slootjes en vaartjes worden bij naam genoemd. Wegen en spoor- en tramwegen worden in het rood aangegeven en al het water/ijs is in de kleur blauw gedrukt. Een inleg laat gedetailleerd de gebieden Saiterpetten en Prinsenhof zien. Zelfs de zomerhuisjes worden hierin bij naam genoemd. Op de achterkant een kaartje van hetzelfde gebied maar iets groter uitgewerkt. De eerste druk is voorzien van de tekst 's WINTERS CENTRUM VAN ECHT-FRIESCH IJSVERMAAK. Bij latere drukken ontbreekt deze tekst. In mijn zoektocht vond ik ook alleen de eerste druk in een kartonnen opbergetui, de latere drukken hadden deze etui niet.

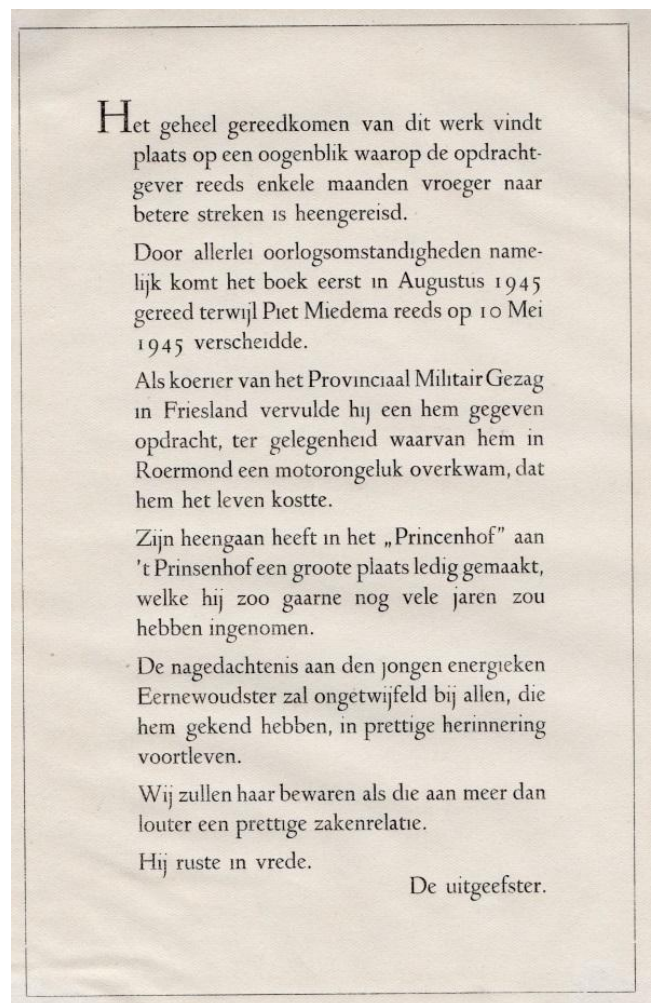
H.C. van Dockum

Twee boeken heb ik gevonden die mij veel hebben verteld over Eernewoude en de Princenhof. Beide boeken zijn geschreven door H.C. van Dockum. Het ene boek draagt de titel 'Wat anderen schreven over en in beeld brachten van het PRINCENHOF van den ouden tijd tot heden', het andere 'Hoe 't groeide aan 't onland'. In deze boeken wordt het leven in en rond Eernewoude beschreven. Met name is er veel aandacht voor Hotel "Princenhof" en zijn eigenaar Piet Miedema. Gezien de grote aandacht die in beide boeken naar hem en zijn bedrijf uitgaan, lijkt het mij waarschijnlijk dat deze uitgaven ook in opdracht van Miedema tot stand zijn gekomen. In het boek 'Wat anderen schreven over ...' wijdt van Dockum vier hoofdstukjes aan de winter en het ijsvermaak. Hij benoemt hierin dat Eernewoude grote namen heeft voortgebracht als het gaat om hardrijders en -rijdsters. Opmerkelijk is dat de schrijver aandacht heeft voor de ijsherbergen in de buurt. Hij noemt de Froskepôle, Rustenburg en Altenburg, alle ijsherbergen van naam. De schrijver spreekt zijn hoop uit dat ook hotel 'Princenhof' in dit rijtje mag komen staan.

H.C. van Dockum is het pseudoniem van Hendrik Clewits, hoofdredacteur van de *Provinciale Drentsche en Asser Courant*. Op latere leeftijd begon Clewits met het schrijven van boeken en zelfs kinderboeken. Al zijn boeken zijn gedrukt bij uitgever/drukkerij Torenlaan in Assen, de drukker van de krant.

Piet Miedema verongelukt

Bij het verschijnen in 1945 van het boek 'Wat anderen schreven over ...' van H.C. van Dockum wordt op een apart inlegvel, voorin het boek, het volgende door de uitgever verwoord.

Details kaart:

- kaart is op geel papier gedrukt
- schaal 1 : 50000
- afmeting 53 x 43,5 cm
- jaar van uitgifte tussen 1941 – 1944
- uitsluitend eerste druk uitgegeven in een etui
- uitsluitend eerste druk tekst: 's winters centrum van Echt-Friesch Ijsvermaak

- ontwerp: Jan Otter, Assen
- legenda; kompasroos; 2 x inlegkaartje
- uitgeverij Drukkerij Torenlaan Assen
- opdrachtgever P. Miedema, hoteleigenaar
Harry Karssies

Bronnen:

- ✚ H.C. van Dockum - Wat anderen schreven over en in beeld brachten van het PRINCENHOF van den ouden tijd tot heden – 1945
- ✚ H.C. van Dockum - Hoe 't groeide aan 't onland - 1947
- ✚ Hedman Bijlsma, Wiebe Blauw - Het schaatsenrijdersland bij uitnemendheid - 2011
- ✚ Folder: Hotel 'Princenhof' (Piet Miedema) – 1941
- ✚ Matthy van Klaveren
- ✚ Wikipedia

Kleine ijstijd vanaf 2030: zijn we er klaar voor?

Wetenschappers voorspellen de komst van een nieuwe kleine ijstijd tussen 2030 en 2040. Een forse dip dus, ondanks de voortschrijdende opwarming van de aarde als gevolg van het broeikas effect door verbranding van fossiele brandstoffen en cfk's.

Deze voorspelling wordt gebaseerd op de verwachte afname van het aantal zonnevlekken in deze periode. Zonnevlekken duiden op gasexplosies in de zon en zij veroorzaken juist meer straling op aarde. Het is al langer bekend dat er sprake is van een zonnevlekkencyclus van 10 tot 12 jaar. Als de zonnevlekken ontbreken is de zon meer in rust en wordt het juist kouder op aarde. Deze nieuw voorspelde kleine ijstijd zou zo'n 30 tot 50 jaar kunnen aanhouden en wordt nu al vergeleken met de koude periode tussen 1645 en 1710 (Maunderminimum).

Nieuwe schaatstrends?

Voor mensen die altijd nog eens een Elfstedentocht wilden rijden biedt deze nieuwe ijstijd veel perspectief. Je moet alleen nog wel vijftien jaar door blijven trainen.

Schaatsen wordt leuker met SchaatsApp.nl

De SchaatsApp : in 2030 hopeloos verouderd!

Ook voor De Poolster breekt er dan een nieuwe periode aan. Er zullen waarschijnlijk allerlei nieuwe activiteiten op het ijs plaatsvinden, waar ijsliefhebbers over 200 jaar met een zekere nostalgie aan terug zullen denken: een meerdaagse Elfstedentocht, wie weet een Elfprovinciëntocht. Misschien dat er nu ook activiteiten onder ijs gaan plaatsvinden. Ook zullen er meer gemotoriseerde vervoersmiddelen op het ijs verschijnen. Het is moeilijk je er een voorstelling van te maken. De Poolster zou een prijsvraag uit kunnen schrijven: hoe denken Nederlanders dat Nederland en zijn bewoners omgaat zo'n nieuwe ijstijd. Welke nieuwe schaatstrends en ontwikkelingen kunnen we verwachten?

Mensen die meer willen weten over deze nieuwe kleine ijstijd kunnen verder lezen via de volgende link: grenswetenschap.nl/permalink.asp?i=4436

Wiebe Blauw

Ijsdancers verliefd

*Een mooi gevoel, het hart ontstegen
doet haar over de ijsvloer zweven
Zijn handen rustend in haar zij
maakt tweemaal ik-gevoel tot wij*

*Een mooi gevoel, het hart ontstegen
doet hem over de ijsvloer zweven
Zijn handen rustend in haar zij
maakt tweemaal ik-gevoel tot wij*

*Een mooi gevoel, het hart ontstegen
deed hen over de ijsvloer zweven
Zijn handen rustend in haar zij
op het ijs althans bleef het daarbij*

Maria Klaver

Gedicht en tekening van Maria Klaver uit de bundel *Onbekend de wegen* (2000).

Maria Klaver is het pseudoniem van Nelly Moerman ©.

Opbergstelsel Kouwe Drukke

Door het nieuwe formaat van *Kouwe Drukke* kan er een probleem zijn ontstaan met het goed opbergen van de nieuwe edities. Er bestaat echter een map met transparant insteekhoezen die voldoet aan de maatvoering van de nieuwe *Kouwe Drukke*. Deze map is te verkrijgen via de site www.verzamelaarsmarkt.nl

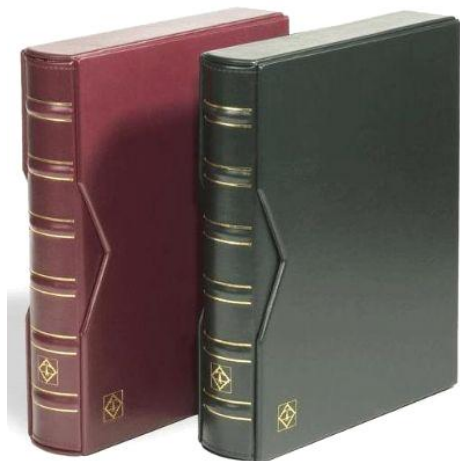
Ringband

Leuchtturm Classic Vario Ringband
Afmeting 255 x 300 mm.

Artikelnummer: L.328848 bl. Prijs: € 23,95

Dit artikelnummer staat voor de blauwe variant; de kleuren rood en groen zijn ook verkrijgbaar.

Je kunt ook via de telefoon de bestelling doen.

Variobladen

1C 1 vak afm. 263 x 195.

Artikelnummer: L.318444.

Prijs: € 3,95 voor een verpakking van 5 stuks.

De variobladen zijn ook te gebruiken in andere mappen, zoals de 2 en 4-rings ordner. Deze mappen zijn veel goedkoper. De afmeting van een ordner is wat groter dan de Classic Vario Ringband. De variobladen hebben een stevige kwaliteit en zijn aan te bevelen.

Inmiddels heb ik zelf de insteekbladen binnengekregen en deze zien er zeer goed uit. Mooi helder, stevig transparant materiaal.

Harry Karssies

Oproep Omniplex-schaats

In dit nummer van *Kouwe Drukke* geen behandeling van een ijskaart. Enerzijds komt dit omdat de te behandelen kaarten zo langzamerhand naar het einde loopt en anderzijds dat ik voor de kaart van de ZHIJ uit 1909 nog onvoldoende informatie had.

In dit en vorig nummer kwam al de reddingklos van Ubel Wierda voorbij. Reclame hiervoor werd gemaakt op de ijskaart uit 1909. Op die kaart werd tevens reclame gemaakt voor de Omniplex-schaats. Wie heeft een exemplaar van

deze schaats zodat we een foto ervan in het volgende nummer kunnen afdrucken bij de beschrijving van deze kaart?

Toch nog een ijswegenkaart

Overigens blijft u niet helemaal verstoken van informatie over ijs(wegen)kaarten, want Harry Karssies heeft een vervolg op het artikel van Aukje de Haan over de kaart van Princenhof / Eernewoude elders in deze uitgave.

Matthy van Klaveren

Eenig fabrikant van UBEL WIERDA's Omniplexschaatssysteem en UBEL WIERDA's Reddingsklos.

De ruiter en het Bodensee

In mei van dit jaar bracht ik een kort bezoek aan Piet Spigt in Wervershoof en net toen ik op punt stond om te vertrekken vertelde hij over een vakantie aan de Bodensee. Hij stond daar plotseling op het Landungsplatz in Überlingen voor een groot standbeeld van een ruiter met schaatsen aan zijn voeten. We spraken af dat hij mij de foto's van het beeld zou sturen en niet lang daarna ontving ik ze via e-mail.

Terugblik

Nu herinnerde ik mij dat niet zo ver terug een verhaal over een ijsprocessie over de Bodensee van Ron Couwenhoven was opgenomen in de *Kouwe Drukke* (KD 48 – okt. 2013), maar daar had dit beeld niets mee te maken. Ook met de *Seegfröni* waar Hedman Bijlsma in 2004 over verhaalde (KD 19 – jan. 2004) had het weinig van doen. De enige overeenkomst in al deze drie verhalen betreft het geheel bevrozen van

de Obersee van de Bodensee en dit komt maar zeer zelden voor. In de eerdere verhalen is dit nog eens leuk na te lezen. Bezit men deze uitgaven van *Kouwe Drukke* niet dan kan je die mogelijk nog aanschaffen bij Wim van Herk. Of anders de website van De Poolster even raadplegen.

Legende uit de 16^e eeuw

De legende verhaalt over een ruiter te paard die van plan was de Bodensee te bezoeken, maar niet in de gaten had dat hij al over het met sneeuw en ijs bedekte meer naar de overzijde reed. Daar aangekomen wordt hij door de bevolking op de hoogte gebracht dat hij zojuist de Bodensee is overgestoken. Wanneer hij zich bewust wordt wat er zojuist is gebeurd, valt de ruiter van schrik dood van zijn paard. Dit is te lezen in de ballade *Der Reiter und der Bodensee* (1826) van Gustav Schwab. Het behoort tot de bekendere Duitse gedichten.

Een fragment:

*»Willkommen am Fenster, Mägdelein,
An den See, an den See, wie weit mag's
sein?«*

*Die Maid, sie staunet den Reiter an:
»Der See liegt hinter dir und der Kahn.*

*Und deckt' ihn die Rinde von Eis nicht zu,
Ich spräch, aus dem Nachen stiegst du.«*

*Der Fremde schaudert, er atmet schwer:
»Dort hinten die Ebne, die ritt ich her!«*

*Da recket die Magd die Arm in die Höh:
»Herr Gott! so rittest du über den See!*

Satirisch beeld

In 1999 wordt het door Peter Lenk gemaakte beeld met fontein onthult. De uit de fontein opkijkende figuren stellen prominenten voor uit Überlingen die niet wilden bijdragen aan de financiering van deze fontein, zoals de voormalige bestuurders van plaatselijke financiële instellingen.

De ruiter stelt een karikatuur van dichter Martin Walser voor. Peter Lenk woont en werkt aan de

Bodensee en is vooral bekend om zijn satirische beeldhouwwerken.

Matthy van Klaveren
Foto's Piet Spigt

Geraadpleegde bronnen:

Wikipedia en andere sites op internet
<http://gutenberg.spiegel.de/buch/gustav-schwab-gedichte-4964/2> (gedicht)
<https://keesvanhage.wordpress.com/de-ruiter/>
(vertaling)

Zegelstempel met schaatser

Hebbedingetjes met ijsvermaak. We zijn er dol op en willen ze maar al te graag aan onze collectie toevoegen. Dat lukt niet altijd; soms is iemand je voor geweest, zoals Fred Groot ontdekte toen hij op 31 mei jl. naar een herhaling keek van *Tussen kunst en kitsch* uit 2014.

Er werd een zegelstempel getoond uit 1774 dat afkomstig is uit Dordrecht. Het betreft waarschijnlijk een familiezegel. Op het zegel een schaatsenrijder tussen boompjes en daarboven de letters W en T (of is het een hoofdletter i?) met een paar hartjes.

Het zegel is zo'n 25 jaar geleden door een particulier verworven op een beurs in Brussel voor 300 Belgische francs. Dat was een schijntje - zelfs toen - en een zeer geslaagde investering: de waarde wordt nu geschat op 1000 euro!

Fred Groot

Kouwe Drukke

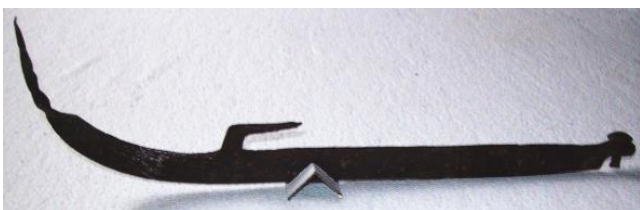
Voor het vervaardigen van de lakzegels die sinds eind 16e eeuw in gebruik kwamen, ging men als volgt te werk: Een staafje zegellak wordt in kaarsvlam verhit zodat er druppels op het te zegelen document vallen. Als de druppel groot genoeg is, drukt men in deze nog half vloeibare zegellak het zegelstempel of de zegelring. Snel daarna hardt de lak volledig uit.

Spiraalvormige hals

Een jaar of vijftien geleden werkte ik bij een bedrijf dat restanten van de oorlog uit de grond haalde. Het kanaal Almelo-Nordhorn moest ook uitgebaggerd worden; daarbij werd een zeefinstallatie gebruikt.

Er kwam dus van alles over de zeef, zoals ook een schaatsijzer met een heel aparte punt.

Het houtje zat er niet meer aan, waarschijnlijk is het er afgerot. De hakschroef is er aan geklonken.

Hier enkele gegevens:

- ✚ De punt is in een spiraal gesmeed en is 11 cm hoog.
- ✚ Het ijzer is 38 cm lang en 2,5 cm hoog en 2 mm breed.

Uit die breedte kunnen we opmaken dat het ijzer niet heel erg oud is. Honderden jaren geleden waren de ijzers bijna een centimeter breed. Een dergelijke breedte zou ook niet passen bij de ouderdom van het kanaal, dat tussen 1886 en

1902 werd gegraven.

Of er op de punt nog een bolletje of een eikeltje of iets anders gezeten heeft, is niet meer na te gaan, maar zonder lijkt het mij wel gevaarlijk.

Henk Bonthuis

Modetrends

Kouwe Druk doet niet anders, maar *K*kranten zetten doorgaans niet snel een schaatsprent op de voorpagina. *The Daily Graphic* uit New York durfde het wel aan en pakte er in 1876 zelfs paginagroot mee uit. Het was bijna Kerst en misschien speelde het weer ook wel een rol ...

Jaren later kocht René Diekstra het blad ingelijst en wel. René is een man met oog voor grafiek en wil dat graag met ons delen. De vraag is natuurlijk wat hem zo aansprak in deze compilatie: de schaatzen die als zwaarden van Damocles boven het chique stel hangen óf de mode uit die tijd? Sinds de laatste jaarvergadering, waar René een bundel met winterkledij ter beschikking stelde aan de website *Schaatshistorie.nl*, weten we immers dat hij de mode omarmt, zo'n beetje zoals de dame haar heer op de prent.

Contrasterende modellen

Toch vermoeden wij dat de combinatie van klassieke kruischaats en metalen hendelschaats bij hem de doorslag gaf. De uitvinding van Forbes uit Halifax was in 1876 zo'n tien, elf jaar oud en was bezig de sierlijke krul in hoog tempo te verdringen. Afgezien van René zelf, snappen wij verzamelaars niet dat de esthetische krul toen moest wijken voor zo'n kaal skeletmodel, maar die hendelschaats was toen echt een ... tja ... modetrend.

We hebben op de volgende pagina *The Daily Graphic* van destijds een kwartslag gedraaid en voor wat kleur en een verhoogd winters effect geprojecteerd op de bloemen van het nog maagdelijke ijs op het vennetje van Merkensheide bij Ureterp (Fr.) in 2013. Gefotografeerd door Jan K. alias afanja en van het internet geplukt door de

De redactie

THE DAILY GRAPHIC

AN ILLUSTRATED EVENING NEWSPAPER

39 & 41 PARK PLACE

VOL. XII.

All the News,
Four Millions Daily.

NEW YORK, SATURDAY, DECEMBER 16, 1876.—SIXTEEN PAGES.

\$12 Per Year in Advance
Single Copies, Five Cents

NO. 1172

THE FUN OF THE SEASON—ITS INCIDENTS AND VICISITUDES

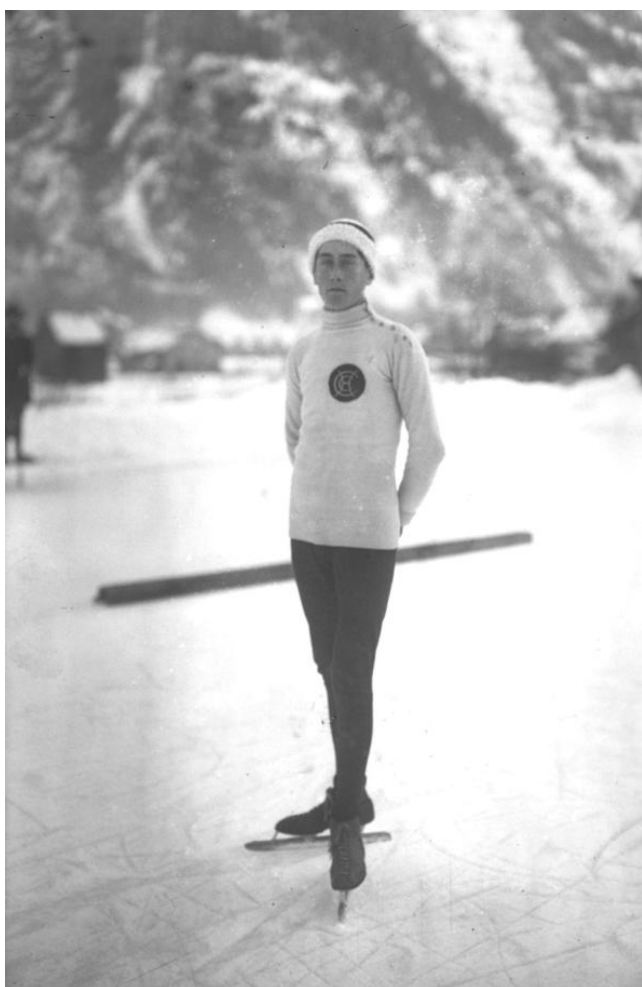
The ball is on! The flag is set!
The drums are beating,
And to the air a merry yell
They raise the merry yell
They shout and sing a joyous
To glee and to the rhythm,
To round the dance they

The ball moves on with a
March, a better one
March with the drum
A circle of the drum
And from the drum
The drum of the drum
The drum of the drum

Raadsels rond werelduurrecord

In Kouwe Druk nr. 54 vermeldde Wim Molenveld dat Marius Strijbis, die uit Dirkshorn kwam, in 1949 het 43 jaar oude werelduurrecord van Coen de Koning uit de boeken reed en dat De Koning twee jaar eerder aanwezig was bij een aanval van Strijbis, maar dat hij hem toen hinderde door de baan op te stappen.

Maar klopt dat allemaal wel? Op de lijst van werelduurrecords staat in januari 1928 de Fransman Léon Quaglia uit Cluses met een afstand van 32 kilometer 970 meter. Daarmee kwam hij 600 meter verder dan De Koning op 29 januari 1906 en hij reed 240 meter meer dan Strijbis op 7 februari 1949 in Hamar. Quaglia (geboren 4 januari 1896 - overlijdensdatum onbekend) was lid van de Chamonix Hockeyclub. Als ijshockeyer werd hij in 1924 met Frankrijk Europees kampioen toen hij in de finale tegen Zweden de winnende goal maakte. In '24

*Léon Quaglia in 1913
Foto Agence Roll – Bibliothèque National de France*

*Léon Quaglia in actie op de ijsbaan van Chamonix
Foto Agence Meurisse
Bibliothèque National de France*

en '28 was hij als langebaanschaatser present op de Olympische Spelen. Quaglia was jarenlang kampioen van Frankrijk op de langebaan. Zijn aanvallen op het uurrecord roepen wel de nodige vraagtekens op. Het Parijse dagblad *Le Matin* meldde op 17 januari 1924 al dat Léon Quaglia 32 kilometer en 274 meter had gereden. Daarmee kwam hij vier meter (!) verder dan Coen de Koning in 1906. Deze prestatie is nog steeds niet in de officieuze recordlijst opgenomen.

Vier jaar later reed Quaglia nog een keer voor het uurrecord. Dit keer meldde *Le Journal* uit Parijs de aanval in Chamonix in zijn editie van 22 januari 1928, maar het ging hier niet om een afstand van 32 km 970 meter. De krant schreef dat 'de veteraan Léon Quaglia 32 kilometer en 60 meter had afgelegd, wat tekort was om het

record van Coen de Koning te breken, maar wel een buitengewone prestatie.'

De krant meldde ook dat Quaglia eerder al 32 kilometer en 244 meter had gereden. Wellicht werd daar een fout gemaakt en moest het 32 km 274 zijn. De afstand die Quaglia vier jaar eerder had afgelegd. In de op internet beschikbare bladen van de Bibliotheque National de France is de recordafstand van 32 km 970 meter nergens te vinden. De bron van deze prestatie is dus niet achterhaald, maar de afstand staat wel in de recordlijst. Daar is dus verder onderzoek voor nodig.

Marius Strijbis

In 1947 reed Marius in Amersfoort in een poging een Nederlands uurrecord te vestigen. Dat was in 1943 door de Nederlandsche Schaatsenrijdersbond - de K. van Koninklijke was er op bevel van de nazi's afgehaald - ingesteld. De tijdregistratie is bewaard gebleven. Strijbis gaf hem mij tientallen jaren geleden. Tijdwaarnemer Lagewaard registreerde 75 ronden plus 6,9 seconden om het uur vol te maken. In die rondenregistratie is nergens een incident te vinden dat veroorzaakt zou zijn doordat De Koning Strijbis gehinderd zou hebben. Tot en met de 17de ronde bleef Marius onder de 48 seconden. Daarna reed hij tot de finish alles binnen de 49

seconden met uitzondering van ronde 27 (49,2 sec). Ook in de persverslagen wordt geen melding gemaakt van een incident. Wel werd gemeld: *'Coen de Koning stond Strijbis met veel enthousiasme bij.'* Strijbis legde 30 km 056 meter af en was daarmee de eerste officiële Nederlandse recordhouder. Nationale records konden toen uitsluitend op Nederlands ijs worden gevestigd.

Toen hij twee jaar later in Hamar de prestatie van De Koning in 1906 verbeterde, toonde de ex-wereldkampioen en tweevoudig Elfstedenwinnaar zich ook sportief. Hij schreef op 12 februari een felicitatiebrief aan Marius Strijbis. Dat zijn officieuze wereldrecord al 21 jaar eerder in Frankrijk was verbeterd wist Coen ook niet. Hij schreef: *'Zoo ik in de courant heb gelezen heb je in Hamar mijn record, gemaakt in 1906, gebroken met ruim 200 meter. Indien dit zoo is dan van harte gelukgewenst en hoop dat je daar even lang plezier mag hebben. Ruim 43 jaar. Dus Strijbis een record ben ik kwijt, maar ik heb weer een ander record: 43 jaar recordhouder geweest!'*

Coen had er ook nog nooit van gehoord dat ergens in de Franse Alpen ene Quaglia sneller gereden zou hebben.

Ron Couwenhoven

Marius Strijbis op 27 februari 1947 tijdens zijn werelduurrecordpoging op de Amersfoortse baan. Foto Nationaal Archief

Reddingklos Ubel Wierda

In het artikel *Een lijntje naar het wak* uit het vorige nummer werd onder andere de reddingklos van Ubel Wierda beschreven (KD54, p.35-36). Hierop is gereageerd door Aad van Ouweelen (zie kader). Op ons verzoek werd bovendien aanvullende informatie toegezonden door het Koninklijk Huisarchief en Museum Paleis Het Loo. Allereerst moeten echter twee storende fouten in genoemd artikel worden rechtgezet. De reclametekst van Ruiters Akkrum stond op de ijswegenkaart van de Zuid Hollandse IJsvereeniging uit 1909 en Prins Hendrik was natuurlijk de man van Koningin Wilhelmina. Met dank aan Aad van den Ouweelen.

Reddingklos Koninklijk Huisarchief

Lisa van der Borch, conservator van de Kunstverzameling van het Koninklijk Huisarchief, deelde mee dat de reddingklos uit hun collectie (inventarisnummer MU/4982) dateert uit 1880 en 10 meter lang is. Op de klos staat de tekst: 'Wierda's redding-klos'. De vervaardiger is Geert Stevens Ruiters (1820-1891), de grondlegger van de schaatsenfabriek Ruiters te Akkrum. Bij het Koninklijk Huisarchief is niet bekend wanneer koningin Emma de klos heeft ontvangen. Mevrouw Van der Borch tipte ons dat Museum Paleis Het Loo eenzelfde klos in haar collectie heeft.

*Wierda Redding Klos. INV 1880
Collectie Koninklijk Huisarchief
Objectnummer MU/4982
Foto toegezonden door mevrouw Schotsman van
Museum Paleis Het Loo*

In KD54 is een stukje overgenomen uit *Revue der Sporten* van 29 september 1909, over de Ubel Wierda's Reddingsklos.

Daarin wordt Ubel Wierda genoemd als de voorzitter van de Zuid Hollandsche IJsvereeniging. Dat is maar deels waar.

In februari 1891 werd de Zuid Hollandsche IJsvereeniging opgericht. Na een aanloopperiode van ruim twee jaar werd, nadat inmiddels veel IJclubs in de regio het initiatief ondersteunden, in november 1893 de IJsbond opgericht en de deelnemende IJclubs werden afdelingen genoemd.

De oorspronkelijke Z.H. IJsvereeniging van 1891 dus, werd toen de afdeling 's Gravenhage van de Z.H.IJ. De opgerichte IJsbond bleef echter de naam Zuid Hollandsche IJsvereeniging houden. En Ubel Wierda is twee jaar voorzitter geweest van de Haagse Afdeling, dus niet van het Hoofdbestuur!!

Deze slechte oplossing heeft al tot veel misverstanden geleid. De afdeling Den Haag heeft in het begin van zijn bestaan toertochten op de schaats georganiseerd tot en met de winter van 1917, en in de verslagen daarover maar ook in de schaatsliteratuur, waarin wordt geschreven over die toertochten, heeft men die fouten overgenomen.

Het is een detail, maar niet onbelangrijk als het gaat om historische feiten.

In *Kouwe Drukke* 42 van oktober 2011 heb ik eerder over deze situatie bericht.

Aad van den Ouweelen

Reddingklos Museum Paleis Het Loo

Liesbeth Schotsman, Hoofd Beheer Collecties van Museum Paleis Het Loo, zocht het object op en meldde ons: 'Over de herkomst kunnen we helaas geen uitsluitsel geven omdat de klos bij ons een aangetroffen status heeft: het stuk was al op het Paleis aanwezig op het moment dat Paleis Het Loo officieel een museum werd in 1984. Het vermoeden is dat dit exemplaar gebruikt werd door koningin Wilhelmina, die een dergelijke klos in haar handtas had als ze autoritten maakte: een ideaal reddingsmiddel als zij onverhoopt met haar auto te water zou raken.'

Uit de beschrijving die ik kreeg toegestuurd van object RL28895 blijkt dat ook de gegevens van de maker, Fa G.S. Ruiter uit Akkrum, op de klos zijn aangebracht. De klos zelf is van beukenhout, dat in Friesland doorgaans ook voor schaatsen wordt gebruikt.

Vraagtekens bij de datering

Beide instellingen hanteren als (vroegst mogelijke) datering van de klos het jaar 1880. Dit wordt vermoedelijk ingegeven door de vermelding 'INV 1880' op de klos. Deze code zou dan naar het jaar van uitvinding (*invention*) verwijzen.

De vraag is of de klos toen al in productie is genomen. Laten we een aantal zaken eens langslopen.

In 1880 werd Ubel Wierda 28 jaar. Oud genoeg dus om te kunnen bedenken dat tien meter touw aan een houten klos heel goed dienst kon doen als reddingsmiddel. Of hij de klos inderdaad ook heeft uitgevonden in dat jaar is uit andere bronnen niet bekend.

In 1880 was Geert Stevens Ruiter uit Akkrum landelijk gezien een nog onbekende smid. Pas vanaf 1886, toen zijn Friese schaatsen werden bekroond in Den Haag, krijgt het bedrijf enige naam. Het werd echter pas een firma (met de letters F^a in het stempel) na de breuk tussen zoon Geert Ruiter en Johannes de Jong in 1901. In de periode 1895-1906 worden de door Wierda uitgevonden Multiplex-schaatsen op de markt gebracht door de Multiplex Schaats and Manufacturing Co. uit Groningen, respectievelijk geleid door Tönnies en (na 1904) het trio Switters, Terpstra en IJkema. Hoewel Wierda in 1897 verhuist van Groningen naar Den Haag, was deze fabriek rond 1900 de meest waarschijnlijke kandidaat om zijn klos te fabriceren.

Als de fabriek in 1906 failliet gaat worden de mallen van de Multiplexschaatsen verkocht aan de firma G.S. Ruiter in Akkrum. In 1908 schrijft Wierda op verzoek van de firma Ruiter de tekst voor een brochure over zijn Omniplex Schaats-systeem. In of vlak na 1911 wordt deze tekst nog eens door hem bijgesteld.

*Wierda Redding Klos. INV 1880
Objectnummer RL28895
Inscriptie: Fa G.S. Ruiter / AKKRUM
© Paleis Het Loo Nationaal Museum*

In 1909 wordt in de *Revue der Sporten* voor het eerst melding gemaakt van de reddingklos van Ubel Wierda en de firma Ruiter. Wierda zond Prins Hendrik, gemaal van koningin Wilhelmina, een exemplaar. Zie KD54, p. 36.

Op grond van bovenstaande gegevens acht ik de kans groot dat de klos in de jaren 1906-1909 in productie is gebracht en pas toen in het handtasje van koningin Wilhelmina is beland.

Koningin Emma overleed in 1934 en bezat tijdens de latere jaren van haar leven kennelijk eveneens zo'n klos.

Niko Mulder

*Bronvermelding:
In de tekst genoemde bronnen;
Wiebe Blauw – Van Glis tot Klapschaats, 2001;
www.genealogieonline.nl;
B. Hofman, K. Otten – Schaatsen in Groningen, 2012*

Betaalmiddelen met schaatsers (5)

Deze bijdrage is de voorlopig laatste. Op dit moment zijn mij niet meer betaalmiddelen bekend met langebaanschaatsen. In deze bijdrage de uitgaven van 2011 tot heden. Als toegift nog één die als mijn oudste betaalmiddel aan mijn verzameling is toegevoegd en die ik kort geleden ontdekt heb.

School is uit

In Canada werd de zilveren 10 dollarmunt uit 2011 gesierd met 3 schaatsende kinderen. Op-lage 8000 stuks. De naam van de munt: *Little Skaters*.

Het mooist vind ik de begeleidende tekst op het certificaat: *“School is out! The holidays are finally here! Delighted children turn their attention to outdoor fun. Whirling, twirling, spinning under a snowy sky: they sail across the ice alight with festive joy. These moments with their friends make the treats to come seem even sweeter... For most it starts haltingly: a tumble, a bump, perhaps a few bruises. Ankles wobbling, knees knocking, sometimes clinging to a chair or a parents hand. But one day, balance and determination prevail. The chair is set aside, the helping hands clapping instead as, head down, the brave new skater glides along unaided...”* *“... it’s in these earliest moments on the ice, when children learn what it feels like to move*

faster than legs alone can carry them, that the magic of the ice is ignited.”

Grishin, Skoblikova en Isakova

Door Rusland wordt in aanloop op de Olympische spelen in Sotsji een drietal zilveren munten van twee roebel uitgegeven in prachtige informatiehouders. Allen in 2012 met een oplage van 3000. De afbeeldingen spreken voor zich.

Grishin (voorzijde)

Isakova (achterzijde)

Skoblikova (achterzijde)

Uitgiften ter gelegenheid van Olympische Spelen in Sotsji

In 2011 wordt door Kazachstan een zilveren munt van 100 tenge uitgebracht. Oplage 8000.

Rusland en Polen maken het verzamelen te duur voor mij, maar voor het overzicht toch een beschrijving van beide prachtige gouden munten. Rusland in 2012 een 50-roebelstuk, oplage 20.000!!! Voer voor oligarchen vrees ik.

Uit 2014 van Polen 200 zloti, met een maximale oplage van 2500.

Rusland weet van geen ophouden en in 2013 komt er nog een zilveren 3-roebelstuk uit met een schaatser. En in 2014 een briefje van 100 roebel. Prachtig vormgegeven, alle sporten zijn te vinden en ook een plaatje met alle stadions in Sotsji.

Canada houdt van schaatsen

En blijft ook bijzondere uitgiften met het thema schaatsen uitgeven. Deze gekleurde zilveren 10 dollar getiteld: *Glide Across the Winter Pond*, is uitgegeven in 2013 in een oplage van 8000. Niet afgebeeld. Ook hier weer een tekst waarvan ik zelf denk. Ja, zo was het, al ging het bij mij om een ringvaart in plaats van een vijver. "... *For those who are very lucky, it's just a short walk from home. Outdoor skating on a frozen pond...*" "*There is something magical about a bright winter's day spent gliding across a frozen pond ..*" "*.. Bundled against the elements, skates firmly tied, family and friends skate hand-in-hand, together round and round the pond. Though they glide across the winter pond together, the thrill is each person's alone.*" Ik hoop dat we dat gauw ook weer hier kunnen doen.

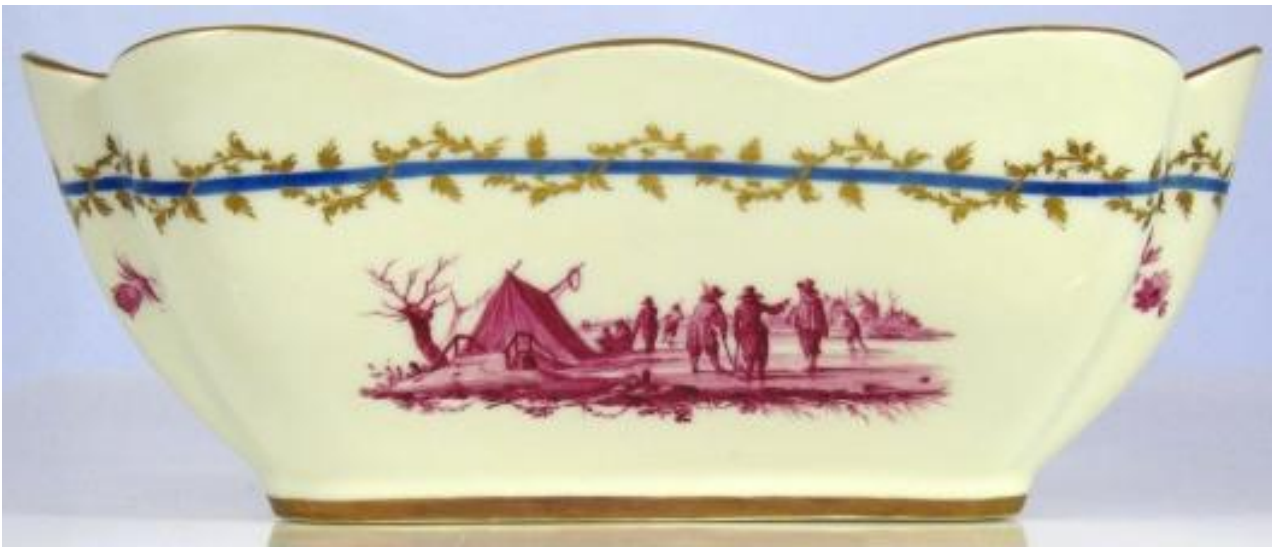
Oudste betaalmiddel met schaatsthema?

Het tot nu toe voor mij oudst bekende betaalmiddel is een briefje van 80 pfennig dat als noodgeld door de gemeente Kurzenmoor is uitgegeven in 1921 en geldig tot 31 december 1921. Het is de hoogste waarde van een vijf briefjes omvattende serie.

Dit besluit voorlopig deze serie, het wachten is op de volgende Olympische spelen vermoed ik.

Caroline van Staaveren

Koek-en-zopie bij de kerstdis

Bij een bezoek onlangs aan kasteel Duivenvoorde in Voorschoten viel mijn oog op een kast met voornamelijk rood-beschilderd porselein. Op een van de stukken, een terrine, stond een schaatstafereel afgebeeld.

Medewerkster Marijke Elstak vertelde me dat de terrine deel uitmaakt van een 137-delig 'Loosdrechts' servies in classicistische Lodewijk XVI stijl. Het werd rond 1782 geproduceerd in de fabriek van dominee Joannes de Mol, die deze fabriek of *manufactuur* als werkgelegenheidsproject had opgezet. Het merkteken M.O.L. op de onderzijde van de stukken sloeg zowel op de naam van de stichter als op die van de onderneming: *Manufactuur Oud-Loosdrecht*. De opvallende rode beschildering was mode in die tijd en werd later 'bietenrood' genoemd. Thema van de decoraties zijn oer-Hollandse openluchttafereelen, waartoe uiteraard ook het hierbij afgebeelde ijsgezicht behoorde. Onze Nelly Moerman wist me te vertellen dat de krans aan de stok bij de koek-en-zopietent betekent dat deze

Stichting Duivenvoorde DV3142.P70

open was. Opvallend is de blauwe bies, omwonden met een gouden bladslinger, ook te zien op het bord met een koek-en-zopietent zonder krans. Het servies vertoont nauwelijks slijtage aan het glazuur; er is meer naar gekeken dan van gegeten, voor het laatst in 1963 bij het diner ter opening van het kasteel als museum.

Schelfhout verworven

Begin november kwam Duivenvoorde overigens met bijzonder nieuws: het museum heeft het schilderij *Schaatsers bij een Hollandse stad* van Andreas Schelfhout, dat het tijdelijk in bruikleen had, met steun van diverse fondsen en publieksgeld, in eigendom verworven.

Het maakte tot 1913 deel uit van de collectie Steengracht van Duivenvoorde en komt nu dus 'thuis'. Voor een *Schelfhout* is het flink aan de maat (95 x 145 cm.) en in zeer goede staat. Het schilderij is aan het publiek gepresenteerd tijdens het evenement *Duivenvoorde in kerstsfeer* op 12 en 13 december. Vanwege de wintersluiting is het daarna pas weer te zien in april a.s. Tenzij het weer eens echt gaat vriezen, want dan organiseert het museum een ouderwets schaatsfestijn op de vijvers bij het kasteel.

Fred Groot

**Te koop:
paneel poffertjeskraam en
arrenslee**

Vanwege verhuizing naar een kleinere woning biedt Barbara Broere-Groeneveld een prachtige arrenslee en een uniek paneel te koop aan.

Slede

De arrentikker is uit de periode 1880-1920. Hoogte 120 cm, breedte 110 cm en lengte 150 cm. De sleet is getaxeerd. Vraagprijs: vanaf € 750,00.

Paneel

Het paneel dat ooit een poffertjeskraam sierde is 212 cm breed en 92 cm hoog. De vraagprijs is vanaf € 1250,00.

Contact

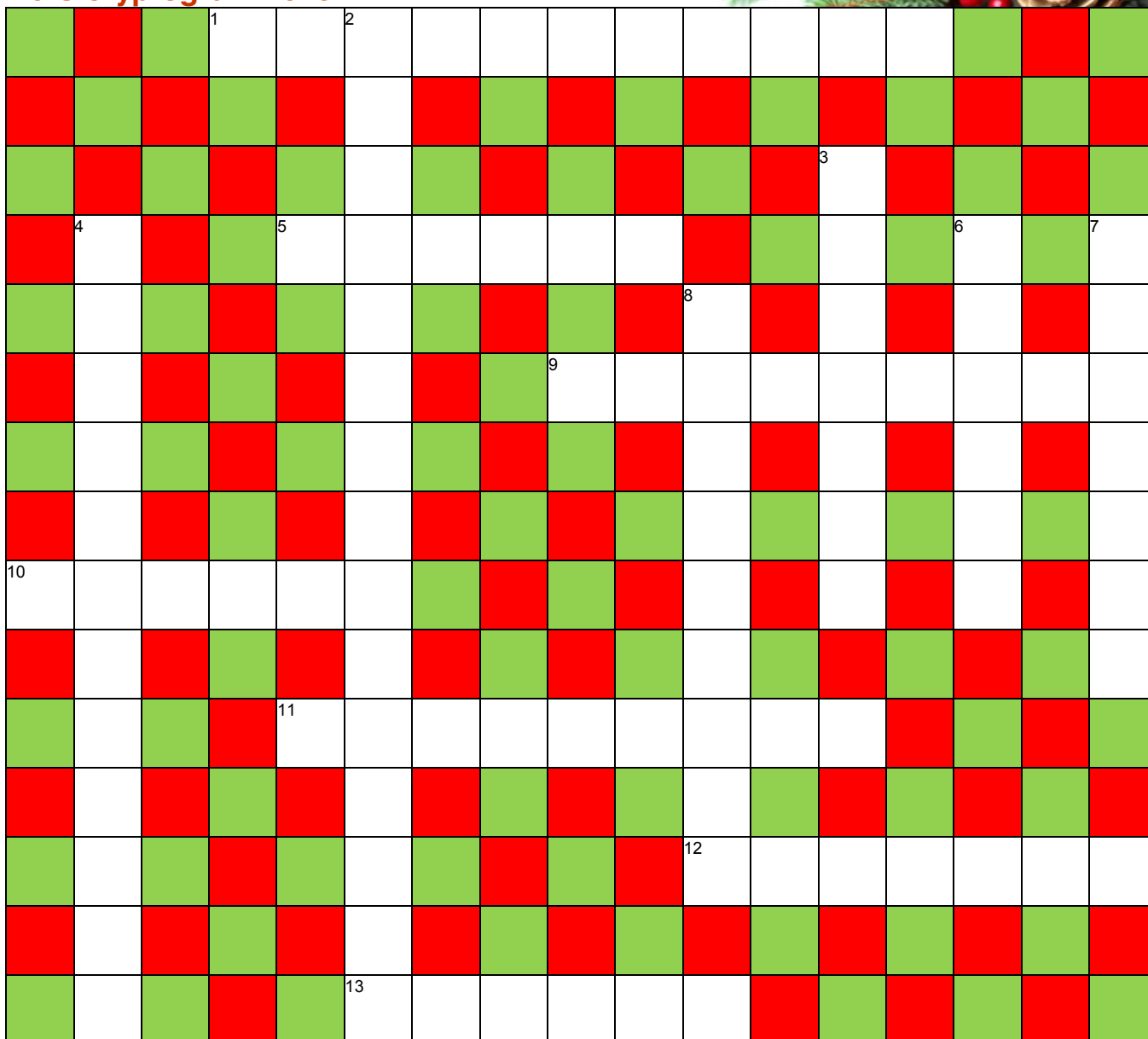
Geïnteresseerden kunnen contact opnemen met Barbara via e-mail:

barbaragroeneveld@kpnmail.nl of telefonisch: 0316-223081.

Het bestuur van Verzamelkring De Poolster en de redactie van *Kouwe Drukke* wensen alle lezers en begunstigers heel fijne feestdagen en een gezond en voorspoedig 2016.

Kerstcryptogram 2015

Horizontaal

- 1 boenlapmuzikanten (11)
- 5 koud op je hoofd? (6)
- 9 fanatieke wandelaar (9)
- 10 koud beroep (6)
- 11 gaat goed samen met een Scandinavische inwoner (9)
- 12 ze zijn behoorlijk bot (7)
- 13 deze taal drijft op het water (6)

Verticaal

- 2 prettig ziek zijn van deze tocht (15)
- 3 theorie voor het omgaan met een bijl (7)
- 4 creatieve uiting voor onder mijn voeten (12)
- 6 heeft deze vader geld verdiend aan zijn overwinning? (6)
- 7 het godshuis is voor deze schaatser niet dichtbij (7)
- 8 deze 'jeugdige' ouder wordende schaatser moet rijden (3-2-4)

Uiterste inleverdatum

Stuur de antwoorden vóór 1 maart 2015 per brief of e-mail naar de redactie.

Prijs

De winnaar (eventueel na loting) ontvangt een cadeaubon ter waarde van € 15 te besteden op een Poolsterveiling.

De Kerstman

Kouwe Drukte

Kouwe Drukte is een uitgave van Stichting De Poolster, verzamelkring van schaatsen en winterse objecten en verschijnt driemaal per jaar. Misdrukken, bezorgfouten en dergelijke melden bij:

Wim van Herk ☎ 0180-663092; ✉ administratie@stichtingdepoolster.nl

Redactie-adres

Niko Mulder, Schoener 48-01, 8243 XT Lelystad; ✉ redactie@stichtingdepoolster.nl

Redactieleden Kouwe Drukte

- Matthy van Klaveren ☎ 0251-241492 ✉ matthy.klaveren@online.nl
- Theodoor van der Kooi ☎ 030-6046362 ✉ theodoorvanderkooi@12move.nl
- Niko Mulder ☎ 0320-251663 ✉ n.mulder@hccnet.nl
- Maarten Dijkstra (*website*) ☎ 072-5610916 ✉ webredactie@verzamelkringdepoolster.nl

Druk

Drukkerij Jubels bv, Amsterdam

Bestuursleden Stichting De Poolster

- Frits Locher (*voorzitter*) ☎ 06-15114470 ✉ voorzitter@stichtingdepoolster.nl
- Peter Bloemendaal (*secretariaat en ledenadministratie*) ☎ 0318-417583 ✉ secretariaat@stichtingdepoolster.nl
Groenestraat 58, 6721 JC Bennekom
- Wim van Herk (*penningmeester*) ☎ 0180-663092 ✉ administratie@stichtingdepoolster.nl
- Alex Kampinga ☎ 0598-398002 ✉ veilingcommissie@stichtingdepoolster.nl
(*contactpersoon veilingen*)

Website Stichting De Poolster

<http://www.verzamelkringdepoolster.nl>

Lidmaatschap

Het lidmaatschapsgeld dient eens per jaar rond 1 juli te worden betaald. Verzamelaars of geïnteresseerden die zich willen aansluiten worden verzocht € 25,- over te maken op rekeningnummer NL55INGB0004324260 t.n.v. Stichting De Poolster met vermelding van naam en lidmaatschapsgeld 2015-2016. Graag dan ook uw adresgegevens doorgeven aan: secretariaat@stichtingdepoolster.nl

Kopij

Voor Kouwe Drukte nummer 56, april 2016, moet de kopij uiterlijk 1 maart 2016 binnen zijn. Bij voorkeur per e-mail (als bijlage), handgeschreven of getypt mag ook. Kleine berichtjes kunnen ook worden doorgebeld. Aanwijzingen voor het aanleveren van kopij zijn verkrijgbaar bij de redactie. De redactie kan artikelen om diverse redenen weigeren, inkorten of doorschuiven naar een volgende uitgave.

De artikelen in Kouwe Drukte mogen zonder schriftelijke toestemming van de auteurs niet worden gebruikt voor andere publicaties.

